

Hind 40 senti.

G
M
B
E
R
G

ROMAN

No

17

Rootsi kuningas Gustav V.

Et. J. K...
E...
Raamatukog

SP
7593

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Hindmõistus

Nr. 17 (155).

Seadnud Em. Gutmann.

				tee	sai	gin	lõ				
	sin	tõ	teha	ük	ja	da	küll	te	ot	sin	
nüüd	wõi	set	ta	sin	wõi	pu	da	das	set	pi	kuid
ük	jaan	da	nis	tööd	sin	ük	tööd	sin	da	teed	ük
teed	ke	ma	ööd	du	oma	da	le	ööd	me	ke	ja
	sin	son	lei	san	eed	le	sin	sin	ük	oli	
	da	sei	wii	Ma	da	ük	sin	lai	ük	da	

Missugune meie lugupeetud riigiwanema hra Jaan Tõnissoni luuletus on siin peidus?

Lahendada ratsamehe kõnnaku abil.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistuse lahendus**“ kuni 25. oktoobrini 1928 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaani“ nr. 21. (159).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja:

- 1) 1 paar uiske (waliku järele, kas naiste või meeste).
- 2) Reet Morn — Andekas parasilt; 3) Juhan Lilw — Käkilmäe kägu.

Loosimine on 30. oktoobril s.a. kell 1/4 p.l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16; millest palutakse lahendajaid wõtta osa.

„Romaani“ talitus.

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAANI“ ==

Rottmaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Zane Grey: Lindprii. — Martin Andersen Nexö: Bakkegardi perenaine. — Erik Eriksen: Mr. Overhouse koju-tulek. — Johann Fothy: Ahmed Ali neli elu. — P. Grünfeldt: On hetki veel. — Karl Schönherr: Emad. — Jo Hanns Rösler: Minna. — Erik Zetterström: Oige. — Ed. Wöhrmann: Söbrale. — J. O. Curwood: Maaailma äärel.

Nr. 17 (155)

September 1928

VII aastakäik.

Lindprii.

Ameerika kirjaniku Zane Grey romaan.

10

Ta pidas neitut mõne wana prantsuse pe-refonna järeltulijaks Ida-Texases ja meenus selles, kui neiu, tema pilku tundes, oma filmad temale pööras. Uhtus ja kirj loitsid neist filmist. Duane tundis, kuidas ta kohmetult punastas. Tema wahtimine oli võib olla pealetungiv, aga teadusliku. Kui palju aastaid oli möödunud seitseadik, kui ta wiimati oli näinud sellesarnast neidu! Siis lõi ta filmad maha. Kuid temale näis, nagu oleks ta neibudes äratanud huwi.

Pärast sööki kogusid wõõrad suurde saali, kus wana ahi, milles loitwad mezzquidihalud põlesid, soojust ning mugawust lewitafid. Duane istus nurka laua äärde ja luges lehte, mille sealt leidis.

Ukki waatas ta üles ja nägi kabe mehe tõmmu nägu. Need olid wõõrad, kes seni meel polnud esile tulnud ja nüüd kojast sisse waatasid. Märgates, et Duane neid filmitses, taganesid nad ruttu tagasi.

Nende tegevus paistis Duanele kohe kahtlasena. Seitsemekümnendate aastate Texases oli see alati wilets poliitika, tundmatute wastu mitte ettewaatlik olla.

Duane mõtiskles hetke aega.

Siis läks ta wälja mehi waatama. Koda wiis sifemisse õue ja selle teisel küljel seisid räpane, tume kõrtsiruum. Seal leidis Duane kõrtsimehe parajasti wõõrastele wiina wala-

ma. Kui ta kõrtsi astus, waatasid mehed üles ja teine neist fosistas midagi. Duane arwas teda kord juba olemat näinud. Aga Texases, kus kõik mehed, kes wäljas elawad, kareda, prongfikarwa ja tihti wihase näoga on, pole kerge hulguiseid tunda. Aga Duane rändamis-aastad olid ta külgesündinud omaduse, ise loomusid tunda, teritanud. Ta teadis kohe, et need wõõrad kahtlased olid.

"Tahate ka?" küsis üks neist luurates.

"Mõlemad filmitsesid Duanet ülewalt alla.

"Ei, tänan, mina ei joo," wastas Duane ja filmitses neidki hurwiga. "Mõju keerutada Big Bendis?"

Mehed kohmetasid. Duane oli ainfat terawat pilku wajanud, et hulguiste tüüpi ära tunda, keda Rio Grande kaldal tihti wõis näha. Neil wõõrastel oli oma tempel ja nende üllatus tõendas, et Duanel õigus oli. Kõrtsimeeski oli kohmetu ja sama üllatatud kui ta wõõrad. Sel hetkel ei öeldud rohkem midagi. Mehed tegid ruttu minekut.

"Ütelge mulle, kõrtsimees, kas tunnete neid?" küsis Duane.

"Ei."

"Kust nad tulewad?"

"Arwan mäletawat, et nad tulid teine teisest juunast siia sisse," wastas kõrtsimees.

Selle juures pani ta mõlemad käed letile ja filmitses Duanet, ise jattates:

„Nad sõid siin. Ütlešid, et tulewad Bradfordist. Tulid alles pärast posti tulekut siia siia.“

Kui Duane jälle saali astus, puudus seal kolonel Longstreth. Mitu teistki reisirajat oli lahkunud. Preili Ruth istus toolil, kust Duane lahkunud, ja tema vastas istus teisel pool lauda preili Longstreth.

Duane pööras kohe nende poole.

„Wabandust!“ ütles ta. „Tahtsin teile maidelda, et siin ümbruses paar kaabakat hulguv. Nägin neid praegu. Wisististi kawatsewad nad kurja. Ütelge oma härra isale, et ta oleks ettevaatlik. Pange usked ja riivige aknad täna öösel.“

„Oo!“ hüüdis Ruth tasafesi. „Kas kuulud, Ray?“

„Tänan Teid. Küll me oleme ettevaatlikud,“ ütles preili Longstreth lahkesti. „Olavad wärwid kadusid ta põskedelt. „Nägin mehi, kes teid uske wahelt piilusid. Neil olid mustad filmad. On siin tõesti midagi karta?“

„Uu, et on,“ oli Duane wastus.

Tasafesed, kiired sammud . . . siis käre hää:

„Käed pisti!“

Reegi peale Duane ei saanud hetke tõidusest nii ruttu aru. Ta käed kähwasid kõrgele. Preili Longstreth läks walgeks ja ta filmad suurenesid. Mõlemad neiu wahitiwad kellegile Duane selja taga.

„Pöörge!“ käskis käre hää.

Suur, tõmmu wõdras, habemik neist kahest, kes seltsimehele kõrtsis midagi fosistanud ja Duane jooma kutsunud, hoidis teda rewolwriga ohjes. Mees astus loitwail filmil Duane ette, hoidis temale parema käega rewolwri rinnale, kahmas pahemaga ta rinnataskusse ja tõmbas sealt rahakoti.

Preili Ruth minestas.

Roimar pööras nüüd preili Longstrethi poole, kes seisis, käsi rinnal. Seda seisjat mõistatas rõwrel filmanähtawalt nii, nagu oleks neiu midagi wäärtuslikku ära peitnud. Aga Duane taipas, et neiu oma käe waid oli surunud oma põksuwale südamele.

„Wälja asjad!“ käskis rõwrel karedalt ja kahmas neiu järele.

„Urge puutuge mind!“ hüüdis neiu loitwail filmil. Ta oli liigutanud. Tal oli julgust.

Duaneist käis see läbi. Seal nägi ta lähenevat wõimalust. Ta oli õppinud ootama, aga siin oli ootamine raske. Preili Ruth oli minestuses ja see oli hea. Preili Longstrethil oli wastupanuwaimu, mis wõis Duane tegutsemisest foodustada, aga neiu eelsele wõis see teha kahju.

Preili Longstreth põikas roimari kahe haare eest kõrwale, siis kahmas roimari käsi ta pluusist kinni ja rebis seda. Pluus õlg, walge kui lumi, tuli nähtawale.

Preili kiljatas. Mõte, et ta paljaks rõwritakse wõi tapetakse, polnud ta julgust nii wäpustanud kui see toores wägivald. Roimar oli Duane pooleni selja pööranud. Tema pärast ei oleks Duane kauem oodanud. Aga neiu pärast! Rewolwer oli ta rinnast ainult tolli kaugusel. Duane nägi waid seda. Hautuw hää kiskus ta pea ümber. Kolonel Longstreth seisib kijas meeletus wihas. Tal puudus relw. Ta ei ilmutanud wähematki hirmu ja haukus midagi. Duane kiire pilk nägi rõwrit äkilist liigutust. Ta näis kohmetawat. Duane ootas, et ta Longstrethile laskeb. Selle wastu lastis ta preili Longstrethi kleidi lahti. Teine käsi relwaga wajus pikkamisi, kuni rewolwer pörandale osutas.

Wälkkiiresti tõmbas Duane oma rewolwri ja lastis. Kuul wististas ja ta ei mõinud delda, kas ta oli rõwrit tabanud wõi latte jooksnud. Siis läks rõwrit rewolwer lahti, ilma et oleks kahju teinud. Rõwrit langes ja weri jookkis tal üle näo. Duane nägi, et ta teda oli tabanud, aga kuul oli teda ainult riivanud.

Preili Longstreth wankus ja oleks kukkunud, kui Duane temast poleks kinni kahmanud. Sohwa juurde oli ainult mõni samm. Pooleldi wiies, pooleldi kandes wiis ta tema sinna, asetaski ta sohvale ja tormas toast läbi õue ja kõrtsiruumi aeda. Kõige selle juures oli ta ettevaatlik. Pimedas seisib sadulbatud hobu. Urwatawasti mehe jaoks, kelle ta maha lasti. Ta seltsimees oli kadunud. Duane tuli tuppa tagasi ja leidis sealt eest põrgukära

Kõrtsimees oli saali tormanud heinahanguga. Silmanähtawalt oli ta wiibinud küümis. Nüüd mõirgas ta, teada tahtes, mis sündinud. Rutsfer Joel katsus paljaks rõwritud mehi rahustada. Ühe reisiraja proua tuli tuppa ja sai krambid. Neiu olid wait ja walged. Rõwrel Bill lamaski weel pörandal, nagu ta sinna kukkunud, ja Duane nägi, et ta kõigest hoolimata hästi oli sihtinud. Aga see, mis Duanele kõige enam filma toriskas, oli Longstrethi wiha. Weel tial polnud ta näinud sellist wiha. Kolonel mõirgas ja mõllas kui wangistatud löwi. Kui ta wiimaks hetke aega waitis, protesteeris kõrtsimees kõleda häälega.

„Mees, miks te nõnda mõllate? Reegi pole wiga saanud. Kõik on weel hästi läinud. Wammun Jumala juures, et minul nende kaabakatega midagi tegemist ei ole!“

„Peaksin teie kagistama!“ müristas Longstreth häälega, mille kõwadus Duane imestama pani.

Lähemal järelwaatusel leidis Duane, et ta kuul oli roimari meelekohta riivanud, suure tüki peanahka lahti käskunud ja siis kõrwale pörganud. Mees polnud tõsiselt haawatud ja näitas juba tagasi tulewa meelemärkuse märke.

"Wiige see mees wäljal" käskis Longstreth ja pööras siis tütre poole.

Duane wõttis oma raha ja revolwri tagasi, andis ka teistele rõõwituile nende omanduse kätte ja jättis haawatu kõrtsimehe ning postitollakutseri hoolde, kes ta wälja kandsid.

Preili Longstreth istus walgena, kuid toibumina sohwal, kus ka preili Ruth lamas, selle arwatavasti kolonel sinna kannud. Nüüd lamas ta väga rahulikult, silnade ümber rõngad, nagu kahwatu ja märg. Kolonel näis oma daamide wastu olewat wiisakas ja lahke, rääkis preili Ruthiga rahustawalt. Ta ei kujutanud seisklust sugugi nii kardetawana, waid ütles temale, tema pidawat siin wäljas enmast südina näitama, sündigu mis sünnib, ja seda juhtumat siin tihti.

"Kas wõin teile kasulik olla?" küsis Duane murelikult

"Läänan väga," wastas kolonel. "Usun, siin pole teil midagi teha. Ometi westelge nende hirmutatud neidudega, seni lähen ma wälja ja waatan, kuidas selle paksupealise rõõwliga lugu on."

Ta ütles neidudele weel kord, et hädaohtu ei ole, ja läks wälja.

Preili Longstreth istus ja hoidis ühe käega oma käristatud pluusi, teist kätt Duanele sirutades.

Duane wõttis sellest kohmetult kinni ja kummaline tunne woogas temast läbi.

"Teie päästite minu elu," ütles neu raske, armsa tõsidusega.

"Ei, ei," ütles Duane. "See inimene oleks teid wõib olla lükanud ja haawanud, aga mitte rohkem."

"Mägin tema filmis mõrtsukatööd. Ta uskus, et mul pluusi all ehteid on. Ma ei jõudnud ta puudutamist kannatada. Olesin wastu hakanud. Kindlasti oli minu elu hädaohus."

"Kas tapsite ta?" küsis Ruth, kes kuulates nende kõrwal lamas.

"Ei, kardetawalt pole ta haawatud."

"Olen rõõmus, et ta elab," ütles preili Longstreth wärisedes.

"Minu kawatsus oli küllalt paha," jatkas Duane. "See oli mulle kõditaw asi. Sest, waadake, ta oli pooleldi joobnud ja mina kartsin, et ta revolwer wõiks lahti minna. Ettewaatamatu narr, kes ta oli."

"Ometi ütlesite, teie ei olla mind päästnud?" andis preili Longstreth ruttu wastuseks.

"Õn, jätame selle," wastas Duane. "Kuudagi wiisi olen ma teid ometi päästnud."

"Jutustage mulle sellest kõit," ütles preili Ruth, kes ruttu toibus.

Kaunis kohmetult jutustas Duane temale selle wahejuhtumise oma seisukohalt.

"Nii siis seisite kõit see aja käed püsti ja ei mõelnud muud — ei oodanud muud kui hekket, mil wõiksite revolwri wõtta?" küsis preili Ruth.

"Usun küll, et see nii oli," wastas Duane.

"See oli meie õnn, sugulanna," ütles preili Longstreth mõtlikult, "et see härra juhuslikult siin oli. Papa pillab — naerab hädaohtu. Ta näib arwawat, et see midagi polnud. Kuid pärawt oli ta kui marus."

"Kas tulete meiega Fairdalessse?" küsis Ruth ja pakkus Duanele lahkesti kätt. "Olen Ruth Herbert ja see on minu sugulane Ray Longstreth."

"Reisin ka ses suunas," wastas Duane kohmetult. Ta ei teadnud, kuidas enmast ses olekus hoida.

Siis tuli kolonel Longstreth tagasi, ütles Duanele kallis kangelst head ööd ja wiis daamid ära.

Duane läks wälja haawatud rõõwli waa-tama, et ehk temalt weel midagi küsida. Tema üllatuseks aga oli mees kadunud, samuti ta hobune.

Kõrtsimees imestab. Ütles, et oli lastnud haawatu kõrtsituppa pörandale asetada.

"Oli ta meelemärkusele ärganud?" küsis Duane.

"Muidugi. Nõudis napsu."

"Ütles ta muud weel midagi?"

"Mulle mitte. Kuulsin teda kolonelliga rääkivat."

"Teie arwate kolonel Longstrethiga?"

"Muidugi. Oli see aga äge, mis? Just kui olesin mina kõiges selles kupatuses süüdi!"

"Mis Te arwate selle wana härra wihasi?" küsis Duane ja silmitses kõrtsimeest.

See sügas kaheldes kufalt. Tema oli otsekohene ja Duane uskus tema aujust.

"Õn. Tont teab, mis sellest pean arwama. Arwan, ta on kas hull wõi tal on enam julgust kui enamikul teffaslastel."

"Enam julgust. Wõib olla!" wastas Duane. "Nüüd näidake mulle mu woodi kätte, kõrtsimees!"

Woodis pimedas mõtles Duane õhtuste sündmuste üle weel kord järele. Kolonelli wi-hapuhang asjaoludel, mille juures iga teffaslane oleks jäänud külma, tegi Duane segaseks ja ta kirjutas selle lõpuks kolonelli äkilise iseloomu arwele. Ta mõtiskles kaua rõõwli oleku

üle, kui Longstrethi vihahaukumine temale kaela langes. See kaabakas, nii jultunud ja alatu tüüp, nagu Duane sarnast ainult harva näinud, oli mõnesugusel põhjusel ehmunud. Tema ehmatas, loobumine ja hirm mõisid tulla waid mingisugusest äratundmisest. Miks lastis see kuri rõõwel rewolwri wajuda ja seisib tarretult Fairdale pärjermeistrit nähes ja tema haukumist kuuldes?

Sellele wastust polnud.

Jgatahes ei näinud Longstreth sellest mingisugust hädaohtu oma tütrele, ehk küll sellest oli toorelt kinni kahmatud ja rewolwer ta rinna ees seisib.

Duane kaalus seda kummalist lugu põhjalikult ja tarwitas selle juures kõigi oma Tefjaseelust saadud teadmisi ja kogemusi. Ta leidis ainult, et samal hetkel, mil kolonel Longstreth ilmus, tema tütar enam mingisugune hädaoht ei ähwardanud.

Miks?

Sellele Duane wastata ei osanud.

Siis see wiha!

Duane jõudis otsusele, et see wiha ainult Longstrethi mõtetest tuli, et rõõwel just tema tütre kallale kippus. Wõimatu oli sellest asjast aru saada. Sellepärast lükkas Duane selle loo kõrwale, temale küpsemiseks ja terasemaks kaalumiselewõtmiseks aega andes.

Järgmisel hommikul selgus Duanele, et selle alewi nimi oli Sanderson ja et ta suurem oli, kui ta seda arwanud.

Ta jalutas peatänawat mööda üles ja alla. Tagasi jõudes wõõrastemaja juurde, kargasid parajasti mitu ratsanikku sadulast maha.

Samal hetkel tuli Longstreth daamidega majast. Duane kuulis kolonelli suust hüüet. Siis nägi ta, kuidas ta üht suurt meest kättpidi teretas. Longstreth nägi selle juures üllatatud ja wihane olewat ning rääkis energiliselt. Ometi ei suutnud Duane kuulda, mis ta ütles. Mees naeris, aga Duane märkas ometi, et ta tufane oli, kuni ta äkki preili Longstrethi filmas. Siis muutus ta nägu ja ta keerutas oma sombreerot.

Duane astus lähemale.

„Tulid ja tollaga? küsis Longstreth terawasti.

„Ei, tulim ratja, hästi ja kiiresti,“ oli wastus.

Siis pööras kolonel tütre poole.

„Nay, siin on see omupoeg, kellest sulle justustasin. Kümne aasta eest oled temaga mänginud — Floyd Lawson. Minu tütar, Floyd, ja minu õetütar Ruth Herbert!“

Jga inimest, keda ta kohtas, filmitsees Duane alati terawasti. Müüd oli tal kardetaw mäng mängida ja ta oli teadlik Longstrethi tähtsast

ja ebaharilikust isikust. Sellepärast pööras ta terawa ja uuriwa pilgu Floyd Lawsonile.

See polnud weel kolmekümmend aastatki wana, aga meelekohtabel oli tal juuksed juba hallid. Tume, filedatsaetud nägu joontega, millele metsikus ja ulaelu oma jäljed märkinud. Mustad warjud filmade all. Wali ja kibe suu, nurgeline lõug. Nurjatu, tufane ja ometi ilus nägu, mis naeratades kummaliselt kaotas oma waljuse. Haritud härra kergus ümbritses teda kõne oli wenim ja wainne. Duane oli kindel, et see Floyd Lawson nagu nii mõnigi teine noor-meest siia wälja piirile oli aetud, kus toores ja metsik elu hea sündimise tundemärgid kustutanud, aga weel mitte täielikult.

Kolonel Longstreth ei näinud filmanähtawalt mitte jagawat tütre ja õetütre rõõmu selle onupoja tuleku üle siin kaugel. Midagi oli ripumas selle kokkusaamise kohal.

Duane uudishimu oli wäga erutatud. Aga kui reisirõõm sõidust walmis oli, ei olnud temal enam võimalust seda oma uudishimu rahuldada.

16.

Duane järgnes postitõllale läbi linna wälja lagendikule laia, kawatallatud teed mööda, mida juba aastaid palju oli tarwitatud. Enne lõunat peatas tõll kolm korda. Kord jootmiskohal, siis tagawarawantri juures, mis cowboydele kuulus, wiimaks wäikeses sawionnide külas, millele kolonel Longstrethi nimi antud. Sealt kuni Fairdalenile leidis ainult weel mõningaid karjafarme, millest igalühel suur maa-ala oli.

Warajasel pärawõunasel nägi Duane ühelt kõrgustikult Fairdale kui rohelist plekki lõpmatu halluses. Tefjase kõrwetes oli see tõesti kosutaw nähtus. Selles kõrbes olid pioneerid oma ajumise läbi imet teinud ja sellised oasid nagu Fairdale loomad.

Õfimese pilguga leidsid Duane terawad filmad kolonel Longstrethi suure asunduse kätte. Tema maja seisib mitte wäga kõrgel kõrgustikul umbes wiie minuti tee linna äärest kaugel. Maja oli lamedat katusega, wäga suur hoone ja punastest telliskiwidest ehitatud. Tema ümbruses oli kõik roheline, wälja arwatud aedadega piiratud koplid ja lugematud küünid ning kuurid, mis hallist ja punaselt filma paisjfid.

Peagi jõudis Duane linnakese warjulisesse äärde ja astus Fairdaleesse tundega, mis segunes uudishimust, agarusest ja ootusest. Ta ratsutas linna peatänawat mööda. Selle mõlemal pool reastasid wõõrastemajad, kõrksid ja poed tihedalt üksteise kõrwal. Saduldatud hobused

feisid kahel pool teed kinni seotuna. Siin ja seal mõni jahtwanker. Vinnas valitses elamus ja fära.

Wäliselt näis Fairdale jamašugune olewat kui teiseidki piirilinnad ja Duane ootused petusid. Kuna õhtu juba lähenes, asus Duane wäikesesse wõrastemajja, mille omaniku nimi Laramie oli. Noor pois wõttis ta hobuse wastu. Duane küsis temalt Fairdale kohta teateid ja jõudis nii pikkamisi sellele, mis tal südame peal feisid.

„Kolonel Longstrethil on suur asundus?“

„Seda ma usun,“ wastas pois. „Ei tea, kui palju cowboyid. Need tulewad ja lähewad. Mina ei tunne neist pooltki.“

„Kas karju palju liigutatakse?“

„Alati!“ tähendas pois põikpilguga.

„On wist karjaröömlid?“

„Aga sellele küsimusele ei järgnenud kinnitamist pilgutamist, mida Duane oodanud.“

„Ta küsis edasi:“

„On Fairdales palju uudiseid?“

„Mitte niipalju kui Sandersonis. Aga Fairdale on suurem.“

„Seal all olla faks cowboyd wangiſtatud, jutustas nulle keegi.“

„Olen ka kuulnud. Joe Bean ja Brick Higgins. On siit, aga puuduvad siin tihti Longstrethi poisid.“

Duane ei tahtnud liig palju uudishimu ilmutada ja juhtis jutu sellepärast mujale.

Pärast õhtusööki jalutas ta peatänawat mööda edasi ja tagasi. Wimeada tulekul astus ta ühte kõrtſi, ostis sigareid, istus ja waatles.

Siis läks ta ühte teise majja, mis wäljast õige metsik wälja nägi, seest aga õige kenasti siseseatud ja täis walgust oli. Hull mehi tuli ja läks, tolmused poisid, kes haisesid hobuste ja tubaka järele.

Duane istus tüki aega ja hoidis silmad ning kõrwad lahti. Siis läks ta kõrtſituppa, kus külalisi alati siſse ja wälja woolas. Ta leidis suure neljanurgelise ruumi, mida kuus suurt lampi walgustasid. Ühel küljel seisis pikk lett ja kõik muu ruum oli täidetud laudade ja toolidega. Ygal pool mängiti.

Duane jäi sinna tükiſ ajaks ja nägi, et wõrad Fairdales nii harilikud olid, et nad ilma ei paistnud. Siis läks ta Laramie wõraste-majja tagasi, kus ta enesele oli toa üürinud.

„Ta istus wäikeses restoraani ette trepile. Kaks meest ajasid sees juttu. Nad polnud Duane märganud.“

„Mis selle wõra nimi on, Laramie?“ küsis üks neist.

„Seda ta ei ütelnud,“ wastas kõrtſmit.

„Hiiglasuur mees, minu arwates pisut kum-

maline. Karjaga tal tegemist ei ole. Mis sina temast arwad?“

„Awaldab minule külma, rahuliku tefſalase mulje, kes mõnda meest aastate kaupa wõib taga ajada ja ta siis maha laseb, niipea kui ta tema on leidnud.“

„Sellisena tundub ta mullegi, Laramie, — ja, oma wahel ütelda — tema otsib Long —“

„Pst!“ katkestas Laramie. „Oled sa joobnud wõi hull, et nii lobised?“

Sellejärel jatkasid nad juttu nii tasakesi, et Duane enam midagi ei wõinud kuulda.

Siis lahkusid Laramie külalised.

Duane astus kõrtſi, wõttis istet ja tegi mõne süütu küsimuse Fairdale kohta. Aga kõrtſmit oli sõnaaber.

Täis raskeid mõtteid läks Duane oma tuppa. Kas oli Laramie külaline lootnud, et keegi on tulnud Longstrethi surmama? Duane pidi seda katkestatud tähendusest järeldama. Mingiſugune asi polnud Fairdale pärjermeiſtriga korras. Duane tundis seda. Samuti tundis ta, kui oli olemas mõni paha ja kardetaw mees, siis oli see Floyd Lawson. Ta pidi oma wahekorra kõrtſmituga hea hoidma.

Ta wiimased mõtted läksid Ray Longstrethi juurde. Ta pidi mõtlema, millise kummalise mulje selle neiuga kohtamine temale awaldanud. See tuletas temale meelde ammu möödunud aega, mil neiu olid olnud üks osa tema elust. Milline kurb, tume, lõpmatu ajajärg feisid selle aja ja olewiku wahel! Temal polnud enam digust unistada sellisest neiuſt kui Ray Longstreth. Ja ometi ei suutnud ta tema pilti oma südamest eemaldada . . .

Järgmisel päewal hullus ta wõrastemajas ringi. Ta ei tüüdamud waikivat kõrtſmitku. Nüüd polnud tal enam ruttu. Ta waid silmitses ja kuulas.

Päewa lõpul jõudis ta weendumusele, et Fairdale ometi see oli, mis Mac Nelly oletas, ja et ta nüüd wiibis ebaharilikkude ſeikluste jälil.

Järgmised päewad jaatis ta peaaegu samuti mööda. Minult kõrtſmitule ütles ta wõimaluse puhul, et kedagi otsib. See tegi Laramie pisut ufaldawamaks ja wähem tagasihoidlikuks. Mees wastas ta küsimustele ja warsti kuulis Duane, et Laramie Ford paremaid päiwi näinud, nüüd aga maene ja tibeſtumud oli. Keegi oli temale hirmsat ülekohut teinud.

Witu päewa mööbus.

Duane ei pääsnud Laramiele lähemale. Kuid lonkjad tänawanurkadel ja poodide ees leidis ta lobisemises wastutulelikumad olewat. Warsti teadis ta et Fairdale mängimise, joomise ja kaklemise suhtes Huntsvillega wõis wõistelda.

Riigiwanema külaskäik Stokholmis.

Rootsi kuningas **Gustav V.**

Dänavaäär oli alati palistatud tolmuste, janduldatud hobustega ja linn täis wõvraid. Raha weeres kiiremini kui üheski teises linnas, mida Duane tundis. Seda anti wälja kergesti ja see näitas, et seda ka kergesti ja ebaausalt saadi.

Duane jõudis weendumisele, et Sanderson, Bradford ja Ord Fairdalele waid eeslinnabeks olid. Siin asus weistewaraste ning bandiitide keskus. Mis Duanet kõige enam inestama pani, oli asjalugu, et Longstreth Fairdale pärjemeister oli ja iga päew kohtuistangut pidas. Dummete põhjal, weel enne kui juhustalle tõendus pakkus, aimas Duane, et need kohtuistangud olid õiguse pilge ja jant. Mis see filmapiimestus tähendas?

Duane tegi iseenele etteheiteid, et ta kolonel Longstrethi sel kombel kahtlustas. Siis jõudis ta selgusele, et neid etteheiteid enesele waid

jellepärast tegi, et kolonel Longstreth ilusa Ray isa oli. Küsides oli ta kuulnud, et Ray Longstreth alles hiljuti Fairdale'sse isa juurde tulnud elama. Longstreth oli esialgul olnud istandnik Loufianas, kuhu ta perefond jeni jäänud. Nüüd oli ta üli rikas karjakaswataja. Pool Fairdale kuulus temale. Ta hangeldas loomadega suurel wiisil. Floyd Lawson oli tema abiline ja osanik.

Fairdales wiibimise wiienda päewa pärastilõunal tuli Duane oma harilikult rünnakult wõõrastemajja tagasi. Sisse astudes imestas ta, et üks toore wälimusega mees temast mööda uksest wälja tormas. Sees lamas Laramie põrandal, werine haaw näos. Ometi polnud ta nähtawasti tõsiselt haawatud.

"Bo Snecker! Lõi mind ja tahtis raha sahtli kallale tungida!" ütles Laramie ja ajas enese wae-waga jalule.

"Kas olete raskesti haawatud?" küsis Duane.

"Ei usu. Aga Bo ei oleks wajanud mind lüüa. Olen juba isegi paljaks rõõwitud."

"Waatan kord selle poisji järele ringi," ütles Duane.

Nende sõnadega läks ta wälja ja wahtis tänawat mööda kesklinna poole. Ei näinud aga kedagi, keda ta oleks wõinud kallalelippujaks arvata.

Siis pööras ta teisele poole ja nägi üht noort poisji mõni maja eespool ruttu edasi minemat ja tihti taha waatawat.

Duane kisedas temale pea! ja ruttas järele. Snecker hakkas jooksuma.

Duane temale järele.

Selleks oli Duane kaks põhjust: wiha ja soov — enmast Laramie sõbraks teha, kellest ta oletas, et ta temale midagi wõiks rääkida.

Duane, kes oli kergejalgne ja waga pika sammuga, jõudis Sneckerile ifka lähemale. Mitmesugustest põikamistest hoolimata ei suutnud põgeneja kaduda. Äkki pööras ta üle põllu otsetohe roheline kingu poole, kus Longstrethi maja seisis. Duane oli poisjile peaaegu järele jõudnud, kui see wõsasse jõudis ja puude wahle kadus. Ometi pidas Duane teda filmas. Ta nägi teda jooksmat õue ja siis otseteed Longstrethi maja poole.

Uga Duane ei lastnud ennast sellest tagasi hoida, kui kummaline asi tema meelele. "a oli. Ta ei peatunud mõtlemiseks, vaid astus siitkõrgelt esimesest väravast õue. See viis käiku, mis väikestele platsile juundus. Umberringi seisis aiad siledad kiwiwerandad ja keskel seisis lilled ning pöösad.

Duane jooksis sealt risti üle ja seisis äkki preili Longstrethi ja hulga noorte inimeste ees.

Lawson nõjatas werandaposti najal. Duanet nähes muutus ta nägu märgatavalt ja ilmutas häämastust, ehmatust, isegi hirmu.

Äkki tekkimas waituses tõusis Ray Longstreth ja oli näost sama walge kui ta kleit. Teised noored naised olid imestanud, kuid mitte kohkunud. Ka paar comboyd oli seal; need jäid kohe tähelepanelikult ja wajaks.

Duane nägi, et ta nägemine eba- harilikult mõjus. Ta oli hingetu, kübarata, kueta. Puusa peal ripus tal suur rewolwer. Ray Longstrethi nägemine avaldas ta peale kirjeldamata mõju. Ta oli kohmetu, ei näinud muud kui Rayd ja koges:

"Preili Longstreth — tulen — Teie maja läbi otsema!"

Waewalt teadis ta, mis ütles. Kuid rääkimise hetkel märkas ta sedamaid, et see wiimane oli, mis ta oleks tohtinud ütelda. Ta oli teinud raske wea. Uga ta polnud naistega harjunud. See mustafilmline neiu erutas teda. Ta süda põksus ja ta oid oli läinud.

"Minu maja läbi otsema?" hüüdis preili Longstreth ja weri woolas tal põskedesse. Ta oli häämastanud ja wihane. "Miks? Kuidas julgete seda? See on wastutamatu sanim."

"Keegi Bo Sneider tungis Jim Laramie kallale ja rõõwis teda," wastas Duane ruttu. "Mina ajasin Sneiderit taga ja nägin teda Teie majja jooksmat."

"Siia majja? Teie peate eksima! Meie pole kedagi näinud. Iga äraolekul olen mina siin kästija, ja ei luba läbiotsimist!"

Lawson oli häämastusest toibunud. Ta astus ette.

"Ray, jäta!" ütles ta. "See poisj katsub aimult wigurdada. Selle asja lõpetan mina. Tehke, et taote, mu härra!"

"Tahan saada Sneiderit. Tema on siin, ja ma jaan tema!" wastas Duane rahulikult

Riigivanem Jaan Tõnisson.

"Pah! Lühki jutt!" uris Lawson. "Saait Teist aru. Teie otsema waib ettekäänat siia tungimiseks, et minu sugulast jälle näha. Kui Te tutjutud feltskonda nägite, leidsite selle ettekäänade. Uga nüüd laske jalga, muidu sünnib midagi."

Põlewalt tõusis punane laine Duane näkku. Peaaegu leidis ta enese sellistel põhjustel süüdlase olewat. Et ta olnud ju ilmaaegu katsunud Ray Longstrethi oma mõtetest eemaldada. Nüüd seisis põlgus neiu filmis ja see sumbutas ta kohmetust.

"Preili Longstreth, kas lasete mul oma maja läbi otsema?" küsis ta.

"Ei!"

"Hüwa. Siis kahetsen ma, et seda pean tege ma ilma Teie loata."

"Seda Teie ei tohi!" wiskas neiu talle wastu. Ta seisis sirgesti. Ta rind tõusis.

„Wabandage — ma teen seda ometi!“

„Kes Te olete?“ küsis neiu äkki.

„Olen ratsapolitseinik!“ vastas Duane.

„Ratsapolitseinik!“ kordas neiu.

Floyd Lawsoni tusane nägu kahwatas.

„Preili Longstreth, mina ei waja majade läbiotfimiseks luba,“ ütles Duane. „Mul on kahju, et Teie pean haiget tegema. Mulle oleks armsam, kui mul oleks Teie luba. Üks kaabakas otsis siin warju — Teie isa majas. Tema on kufagil peidus. Kas tohin teda otsida?“

„Kui Te töesti ratsapolitseinik olete.“

Duane mõttis paberid taskust. Preili Longstreth keeldus uhkesti neid vaatamast.

„Preili Longstreth, ma tuln Fairdalesse selleks, et seda linna teha kindlaks, puhtaks ja paremaks kohaks naistele ja lastele. Mina ei imesta Teie meelepaha. Aga minu juures kahtlamist loen ma enese haawamiseks! Küll Te seda kord weel kahetsete.“

Floyd Lawson tegi ägeda käelikutuse.

„Lase feltfond edasi minna, Ray. Wõtan paar cowboyd kaasa ja lähen selle — selle härva ratsapolitseinikuga.“

„Tänan!“ ütles Duane külmalt ja waatas Lawsonile otja. „Wõimalik, et Teie Bo Sneckeri enem leiata kui mina.“

„Kuidas Te seda arwate?“ küsis Lawson ja kahwatas. Silmanähtawalt oli ta äkilise wiisaga.

„Urge tülitsege!“ ütles preili Longstreth.

„Mine temaga, Floyd! Ruttu. Olen rahutu, kui see mees on leitud wõi kindel on, et ta siin ei ole.“

Nüüd hakkasid Duane ja Floyd mitme cowboy feltsis maja läbi otsima. Nad läksid tubadest läbi, otsisid, häädsid, wahtisid pimedatesse nurgadesse.

Pika asjatu otsimise järele oli see Duane, kes rewolvri wästu üht pimedat nurka tõstisja ütles:

„Tule wälja!“

Bo Snecker tuli walgesse — suur, sale, mustapeaga pois, kes kandis aimult sombree-rot, pluusi ja pükse.

Duane kahwas tal kraest kinni ja hoidis tal rewolvri nii nina ette, et pois kofku wajus. Ta oli hiline ja kahwatu nagu inimene, kes parajasti ehmatusest toibunud. Ta wahtis Duanele näkku, siis lähemale cowboyile, siis Lawsonile. Kui Duane tial oma elus oli kergendust tähele pannud, siis nüüd. See oli kõik, mida Duane õieti oli teada tahtnud. Aga nüüd arwas ta ometi weel enam teada saawat.

„Kes ja oled?“

„Bo Snecker.“

„Miks sa enese siia peitsid?“

„Mees ajas sõrad wästu.“

„Arwan, et olen Longstrethi juures kindlam kui kufagil mujal.“

„Mis tahate temaga teha, ratsapolitseinik?“ küsis Lawson ja näis olemat kofikum, sest et mees ometi oli leitud.

„Seda saan ma weel näha,“ vastas Duane ja lükkas Sneckeri oma ees õue.

Duanele tuli järsku mõte, Sneckerit pärjermeister Longstrethi kofhtu ette wiia.

Kui Duane saali astus, kus istangut peeti, oli juba teisi tema ees, tosin wõi enam, ja kofit paistisid olemat ärritatud. Urwatawasti olid uudised enne teda juba siia jõudnud.

Longstreth istus esiraadil laua taga Tema kõrwal istus keegi paks, hallipeaga mees, kellel filmad jügalwal pealms. See oli Sanford Owens, ringkonna kofhtunik. Waremäl pool seisis suur nurgeline mees, kollase näoga ja walge, rippuwa mokahabemega. Tema wastas wälkus juur hõbe silt. See oli Gorseck, üks Longstrethi sberiffe. Weel neli teist meest oli seal, keda Duane linnas juba näinud, ja pooltohinat wõõraid, kofit tolmused ratsanikud.

Longstreth koputas kowasti lauale, et teda kuulda. Ta ei suutnud äremust kofhe länmata. Kuid ajajooksul löi ta läbi. Wiimastest sõnadest, enne kui kofit wait jäid, kuulis Duane, et ta linnamajja mingisugusele koosolekule oli tunginud.

„Miks tungite siia?“ küsis Longstreth.

„On see siin kohus? Kas Teie olete Fairdale pärjermeister?“ küsis Duane.

Tema hää oli wali ja selge, peaaegu kõle.

„Jah!“ vastas Longstreth.

Ta oli nagu kivi, ometi tundis Duane ta põlewat huwi.

„Olen wangistanud kurjategija,“ ütles Duane.

„Kurjategija wangistanud?“ lükkas Longstreth juust. „Teie? Kes Te siis õieti olete?“

„Olen ratsapolitseinik!“ vastas Duane.

Õseloomustaw waitus järgnes.

„Mina süüdistan Sneckerit Laramie kallaletippumises, rööwimises ja isegi tapmiskatses. Temäl siin on, nagu kohus teab, tunie minewif, kui kohus registrit peab.“

„Mis ma sinust kuulen, Bo?“ ütles Longstreth tusafelt. „Tõuse ja wasta.“

Snecker tõusis, mitte ilma wargset pillu Duanele heitmata, ja astus paari sammu pärjermeisterile lähemale.

„Nii see ei olnud, Longstreth,“ algas ta waljusti. „Läksin Laramie kofrti pisut sõõma. Keegi mees, keda ma ei tunnud, tuli siisse, peffis Laramiet ja paistkas ta põrandale. Mina jooksin wälja. Siis ajas mind see pikk politseinik taga ja tõi mu siia. Mina pole midagi teinud. Ratsapolitseinik tahaks aga kedagi wangistada. Seda on mul ütelda.“ (Järgneb.)

Bakkegaardi perenaine.

Daani kirjanik **Martin Andersen Nexö.**

Kihelkond harutas kaua ja põhjalikult Bakkegaardi pulmi. Erandlikult westlesid sellest kõige kauemini need, kes sellest polnud osa võtnud; need olid kõik ümbruskonna lugupeetumad inimesed. Kutsutud olid nad ju küll, kuid viimastel nädalatel enne pulmi tulid ümberkaudsetest taludest käskjalad kingituste ja terwitustega, et palutakse väga wabandada, kuid — ühel oli see, teisel teine asi ees, kõik edasilükkamata. Esimesi äraütlemisi wõttis Karen Bakkegaard tõena, kuid warsti märkas ta, et selle taga oli kawa; tast hoiti eemale!

„Siis hoidke see pahn ka omale!“ ütles ta järgmisele ratsanikule, kes kingituse ja wabandusega trepi ees peatas. „Siis pole teid enam waja.“ Engegaardi talu poeg pööras hobuse ümber ja ratsutas taluõuest jumalagajätmata wälja; kuulujutt, kuidas ta oli wastu wõetud, lendas weel kiiremini: õhtuni teadis sellest kogu kihelkond. Sellest ajast peale ei tulnud kingitusi ega wabandusi.

See oli Bakkegaardi perenaisele üsna meele järele, meelsamini awalik sõda, kui see klatsh ta selja taga, mida ta viimasel ajal tundma oli õppinud. Kui temataolised tast loobusid, siis näitab ta, et wõib olla nendetagi Iga äraütlemise järele, mis tuli talupere-meestelt, palus ta kaks saunikut; pulmi tahtis ta pidada. Kõige rohkem tegi talle walu, et ta kolm täiskaswanud poega kutsele ei wastanud, kuid nad tulid ehk pulmapäewal. Ja kui mitte, siis wõisid nemadki ära jääda. Kui ta wõis ajada läbi teisteta omast ringkonnast, siis wõis ta ka loobuda poegade tulekust. Karen oli agaramalt puhastustööd teinud, kui oli soowinud, kuid nüüd pidi asi minema, ükskõik kuidas. Ta oleks olnud kõige meelsamini nõus silmi sulgemaja kogu kupaatust üle läwe wälja pühkima — head ja halba segi läbi.

See, kellele ta kõik ohwerdas, elas linnas ja näitas end harwa. Ta oleks teda nüüd heameelega enese läheduses

näinud; majapidamine nõudis mehe juhtiwat kätt ja paljugi tuli teostada. Ja pealegi oleks kena, kui oleks keegi, kellele wõiks toetuda, nüüd, kus kõik tema wastupöörsid Sellest päewast saadik aga, mil pulmad kindlaks olid määratud, oli peigmehel linnas kibe rutt. Mispärast, selle üle järele mõtelda polnud Karenil aega. Ettewalmistused peoks andsid küllalt mõtelda; ja kõige all oli õnnestaw teadmine, et peigmees warsti talle kuulub — ja sellest oli Karenile küll.

Alles pulmapäewa hommikul tuli peigmees, terve trobikonna eesotsas, kärarikkad, ulakad mehed, kübarad kuklas ja lohakate palitutega — linnainimesed! Nad olid loomakauplejad, lihunikud ja talupoegade püüdjad, oluwused, kes muidu ainult üksikult ümbruskonda ilmusid; oleks olnud suur kergendus, kui see parw jälle kihelkonna piiride taga oleks olnud.

Karen Bakkegaardi pulmapidu sai suurepärase küllalt; ei puudunud wõõrad ega söök ja jook. Karen ise käis lauast lauda, lai ja rahulik, palus süüa ja waatas järele, et millestki polnud puudus. Ta nägi tore wälja omas Hedbroüli konnas, ilus mõrsja, hoolimata neljastkümnest kahest aastast. Ainult kaks punast täppi meelekohtadel ei tahtnud sobida ta tugewa ja ükskõikse näoga. Kuid seepsee wist oligi, armastus — armastuse leek, nagu kirjutatud on.

Tema pealt läksid silmad tahtmatult kahekümneaastasele poisile ülemisel lauaserwal — peigmehele. Ilus — jah, üks ja teine neiu oli tasse ehk armunud ja tegi enesele ta läheduse tegemist; kuid teistele polnud midagi isearalikku näha. Must parukas ja silmadeks paar hõõguwat süsi, poolenisti mahapõlenud pealegi — see oli kõik! Kuid seda wist armastus nõudiski?

Hukkamõistetaw polnud mitte see, et Karen Bakkegaard uuesti abiellus. Ta oli olnud hea mehe aus lesk, terve rida aastaid, oli pidanud talu mehe meele järele ja kolm poega lait matult

kaswatanud. Igaüks mõistis, et ta oli nüüd väsinud ja igatses kellegi järele, kellele võiks toetuda. Ja weidi kolde soojuse järele — lesewoodi, külmem kui neitsiwoodi, ütleb wanasõna. Ta oleks wõinud wõlta lese, wanema taluperemehe kihelkonnast ja kõik oleks leidnud, et asi on korras. Kuid armuda nooresse tema wanaduses, ilusaks saada — kuna teda peeti korralikuks ja ausaks, wanas kombes kaswanuks, armuda mustapealisse, kahekümneaastasse kaabakasse, loomakauplejasse wõi lihunikusse wõi mis ta muidu olla wõis, see oli liig häbenematu. Pidi olema weri, mis ülemineku aastates tas metsikult keema löi! Igatahes oli kurb, et inimesed pidid seda pealt nägema, ja head sellest tulla ei wõinud.

Bakkegaardi perenaine lasi inimestel kõnelda, tal polnud teist walikut. Kogu elu oli ta elanud kombeliselt, see oli kihelkonna arwamine. Ta elu oli woolanud rahuliku, laia jõena, tugew ja kindel, kuid kallastes püsiw. Nüüd murdus äkki tamm ja jõgi läks oma teed; nii heitis paremgi hoolimatult iga lugupidamise Jumala ja armsa lähema wastu kõrwale ning abiellus nii õelda looduse seaduse wastu.

Ta tundis seda ise wäga hästi; waevalt oli loota andeksandmist; ja rõõmus ta polnud. Kuid mis pidi ta tegema? Midagi wõhiwõrast oli ta loomusesse tulnud ja jäi sinna pesitsema. Ta oli tumedate wõimude käes. Kas wõis ta parata, et ta süda igatses ja et talle weri pähe tungis Johanni musta pilgu all? ja et jalad teda waewalt kandisid, kui see teda ainult puudutas! Poe-gadel ja teistel oli wist küll õigus. Tas eneses elas kahtlus ning närts ja närts. Kuid tulewik pidi kujunema, nagu tema tahtis, jah, pidi! Tal polnud teist pääsuteed kui silmi suleda ja kõigil minna lasta. Armastus oli ta üle tulnud nagu ta teda waremalt ainult lauludest ja rahwaraamatutest tundis, ja armastus tõi enesega alati õnnetust — muret ja häbi. Häbi oli ta eemale tõrjunud, hoides jonnakalt kinni sellest, et wõttis tee kiriku kaudu; need, kes ta üle naersid, pidid teadma, missugust wõitlust oli see talle maksnud. Mure ja õnnetuse üle polnud tal rõõmu; seda jagas taewas igauhele heaksarwamise järele.

Tulew aasta sai eluks pimeduses ja

warjus. Karen Bakkegaard, kes oli kogu elu elanud päewawalguses, oli tõusnud päikesega ja sellega magama heitnud ning terwete und maganud, tundis end mingisuguse pimedusolewusena. Hommik ei toonud tugewat tunnet, et oled wälja puhanud. Päew ei tulnud selge ärkamisega, waid pimedus hakkas punaselt leegitsema. Ta käis ringi ja häbenes heledat päewawalgust ning kaasanimeste pilke. Tema, kes ialgi polnud muud teinud, kui mis Jumal naistele on peale pannud ja mida tohtis kogu ilm teada, kartis, et igauks tas midagi näha wõis. Ta tundis end ebapuhtana uuriwate pilkude all, talle näis, et magamiskambri õhk rippus tal juustes, riides ja silmades.

Ja alatasa igatses ta sama näriwa igatsusega. Täis häbi ja segadust käis ta päikses, enesele wõõras, ja ihkas ööd, raske selle uimastawast uneõhust. Oma esimest meest oli ta hästi sallinud ja nad olid üksteisele head olnud ning päewa ja selle töö jaganud. Nende wahekord oli olnud seltsimehelikkoo-stõtamine — ja suudlus lõpetatud päewatöö järele. — Johannesel ja temal polnud päewal midagi ühist; nende käed ei puutunud kokku ühises töös ega nende silmad täielikus mõistmises. Wäsinult piilusid nad üksteist einel ja õelda polnud neil midagi. Siis läks Karen tööle ja mees lasi hobuse rakendada ja sõitis minema. Karen hoolitses ta eest hästi, pidas ta riideid korras ja wõttis teda wastu hea sõõgiga, kui ta koju tuli. Mees wõttis seda wastu kohusena, tänuta ja heakskiitmiseta. Ta ise ei tunnud kohustusi. Ta oli teinud küllalt, kosides wananewa naise. Kui Karen katsus temaga majapidamisest kõnelda, aegutas ta.

Nii waikis Karen kartusest, et talle igawaks läheb ja kodutuleku wastumeelseks teeb, ajas ise asju ja töötas talus, et mehel oleks raha sõitudeks. Päewal wõis ta ringi sõita nii palju kui soowis, kuna selle walgus neile mõlematele õnnistust ei lasknud tuua. Kuid Karen nõudis, et ta oleks ööseks jälle kodus.

Kui aasta oli möödunud, olid mõlemad läbi põlenud. Karen märkas seda enesest kui ka mehest ning leidis ühtlasi, et ta saab lapse. Ehmunult otsis

ta tuhas sädemeid, ainustki, väikestki! Weidi soojust sellele, kes oli talle lapse südame alla pannud, pidi ometi leiduma! — Jah, ja weidi õrnust sellele, kes pidi ta last kandma! Oleks olnud rahu ja patukahetsus end tunda nõrgana tugewa, kaitsewa käe all — ja seda kätt suudelda anduwas tänumeelles. Kuid Karen ei teinud midagi.

Nüüd muutus ta teiseks — sai jälle endiseks, tugewaks Karen Bakkegaar-diks. Kuid juurde tuli midagi uut, teatav iseseiswus ja kindlus, mis sundis põlwili. Kellegi ees ei löönud ta enam silmi maha, waid kandis oma waljut nagu awalikult ja wäljakutsuwalt. Sulased pidid tuppa tulema ja woodi ning mehe muud asjad saali kandma. Kohkunud selle käsu üle, astusid nad magamistuppa, nagu põletaks põrand läbi sokkide ja piilusid üksteist tähendusrikkalt. Koht wõiski ebakohase nalja esile kutsuda. Kuid perenaise olekus oli midagi, mis lämmatas kõik mittekohase; ta sammus imestusäratawalt sirgelt ja kindlalt ja kohendas tumedas toas nagu seisaks sellest kõigest kõrgemal. Mehe asetaski ta sõnalausemata ukse ette; ta ei tahtnud teda nähtawasti enam hellitada.

Tükk aeg lootis Karen weel, et laps, keda ta kandis, oleks talle ja Johannesele sillaks paremas elus, et päew saaks hea ja wiljakas, nagu on määratud kahe inimese kooselamisel. Kuid sellest unenäost ärkas ta ruttu ja kainestatult. Johannes nägi ainult, et ta oli wananev naine, poole wanem kui ta ise, kes — naljakas küll — jälle lapsi hakkas saama.

Siis tegi Karen otsuse — mees pidi ta elust lahkuma.

Talle ei tulnud silmapilgukski meelde ise minna; talu kuulus talle, siin olid ta esiisad elanud. Mees oli wõõras, kes oli sisse tunginud ja jälle wälja pidi aetud saama.

Johannes ei tahtnud end wälja ajada lasta, ja nii algas nende wahel wõitlus talu pärast. Mees wajas ühtelugu raha linnasõitudeks ja ei tunnud nõuetes enam piiripidamist. Näis, et ta on enesele ette wõtnud kõik ruttu häwitada, nüüd, mil ta tundis, et oma seisukohta alles ei wõinud hoida. Seadus oli tema pool: kuid naise pool seisid teenijad, kes ainult perenaise sõna

kuulasid. Isegikui Johannes hobuse käskis rakendada, waatasid nad perenaise peale, kas see käsu heaks kiidab.

Ja kogu kihelkond seisis selles wõitluses naise pool. Mees oli wõõras, parasit; nüüd, kui Karen tast ise eemale nihkus, wõeti ta jälle wastu ja oldi temaga ühel meelel.

Sestsaadik kui Johannes oli tunginud perekonda, polnud Karen oma poegadest enam kuulnud; kuid ühel pühapäewal tulid nad nagu kokkurääkimisel kolmekesi koju. Kihelkonna inimesed olid neile teada annud, kuidas lood seisid, ja nüüd tahtsid nad ema ta kawatsustes toetada. Wõõrasisa oli kodus, kui nad tulid; kuid nad ei teretanud teda ega waadanud tema poole, nad käisid tubades ringi ja kõnelesid emaga nagu poleks ühtegi kolmandat läheduses. Oli selgelt näha, et Johannese weri keema löi ja poegadel poleks olnud midagi selle wastu teda läbi kolkida. Kuid Johannes walitses end, läks wälja ja lasi hobuse rakendada.

Karen istus ja waatas talle üksisilmi järele, kui ta õuest wälja sõitis. Pilgus polnud midagi haiglast, midagi koeraliku — ebaloomulikku. Ta wihkas nüüd talupoja wihaga seda, kes häwitab. Pojad nägid seda ja rõõmustasid.

Siis pidasid nad nõu. Minewiku jätsid nad kõrwale; poegadele ei tulnud meeldegi ema üle kohut mõista ja Karen ei mõtelnudki end laste ees kaitsta. Nad kõnelesid, mis tulemas oli ja mis tulema pidi. Seadus oli Johannese pool, kuid keegi ei saanud keelata ta seisukorda wäljakannatamatuks teha. Ühel päewal teeb ta siis wea, äge ja hoolimatu nagu ta oli, ja siis tuli sellest kinni hakata. Otsustati, et mõlemad nooremad pojad, kes end kergelt wõisid wabaks teha, tallu pidid tulema ja ema juurde jääma. Polnud soowitaw ema kõigega üksi jätta.

Johannes ei teadnud kõige wähe- matki sellest, enne kui nägi neid talutöös. Ta ei saanud üldse midagi teada, keegi ei pärinud ta arwamist ega pidanud tarwilikuks teda asjadesse pühendada. Ta hoiti kõigest eemal, ta oli õhk — omas talus kui ka kihelkonnas — ja käis tagasihoitud wihast ringi. Ja mis see aitaski, kui ta end kergitanud oleks? Keegi ei wastanud talle ega kuulnudki tema sõnu.

Kord wihastas ta selle üle nii, et iialgi wastust ei saanud, et Karenile kallale tormas ja talle jalahoobi andis. Kuid ka siis ei wõinud ta waikust murda. Sõnalausumata wõtsid pojad ta enesega mererannale. Seal sidusid nad ta posti külge ja läksid jälle tööle. Johannes ei pannud wastu; nende käte haaramises oli ta tunnud, kui meelt mööda see neile oleks, kui ta wastu paneks.

Sestsaadik oli ta weel rohkem talust eemal, jäi ööseks tulemata ja lasi arwed tallu saata. Ja neist Karen mööda ei pääsenud. Nii kadus aeg, kuni ta pidi sünnitama, ilma et oleks juhtunud midagi iseäralikku.

Kogu aeg, kui Karen Bakkegaard lamas lapsewoodis, ei näidanud end Johannes ja keegi selle üle ei paandanud. See oli raske sünnitus Karenile, hoolimata ta tugewast loomust, ta oli juba liig wana. Ta lamas kolm nädalat ja wajas nii palju rahu, kui ainult saada wõis. Alles kui ta woodist tõusis, tuli Johannes tagasi.

Karen oli parajasti magama läinud ja hoidis wäikest rinnal, kui mees kärarikkalt paari joomasõbra seltsis taluõue sõitis. Mõlemad Bakkegaardi pojad olid rannas, et seal paati maale winnata. Johannes nägi üsna hästi, hoolimata et oli purjus, et neid polnud kodus. Ta astus otsekohe Kareni magamistuppa; seal seisis ta uksele ja oli oma purjutamisest ja uneta öödest kahwatanud näoga wastik näha.

„Mul on paar seltsimeest kaasas,“ ütles ta ja näitas käega toa poole, „tõuse üles ja anna meile midagi süüa!“

Karen ei wistanud, waid waatas talle ainult põlastawalt otsa.

„Kas sa wastata ei wõi?“ küsis mees ägedalt. Ukselink langes ta käest ja uks lõi wastu seinale. Ta waarus magamistuppa.

Karen naeris.

„Siis annan sulle, kurat, uksega!“ mõirgas ta. Ta tõstis uksehingedest ja wirutas selle Karenile woodi. Karen kaitses last, ta tõstis käed ja põlwed; ja karjatas.

„Noh, nüüd wõid ometi wastata!“ karjus Johannes. Ta naeris kärarikkalt ja tegi naise karjatuse järele. — „Noh, kas wõid suu lahti teha, mis?“

Samal silmapilgul tulid pojad tuppa, üks tüdrukutest oli nende juurde randa jooksnud. Johannes tuksatas, kui neid nägi; ta kuulis, kuidas mõlemad joomasõbrad wäljas õues wankri juures lärmitsesid ja katsus nende juurde pääseda.

Kuid pojad ei tahtnud teda nii kergesti wabastada. Nüüd oli ta neil käes; kui ta seekord talust lahkus, siis pidi see olema igaweseks ajaks. Nad tõmbasid tal püksid maha, juhuseks, et ta katsub põgeneda, ning panid ta wäikesse kiwionni kinni, milles hoiti alal kalastusriistu. Sületäie heinu heitsid nad talle tagant järele. Seal istus nüüd Johannes, kuna pojad nõu pidasid, mis temaga teha.

Kaks päewa otsustasid nad, missuguse teguwiisi kõige parem oleks; kerge see polnud. Nad wõisid ta wiia ülemuse ette ning teda toorse pärast karistada lasta — ja siis pidid nad teda alati kaelal kannatama! Kõige parem oli teda üle wee saata, seda teed, kuhu nii palju halbu läks, Ameerikasse. Johannes toodi nüüd sisse.

Palju mehelikku tas enam polnud; ta wärises nagu koer, kui nad ta üle taluõue wiisid. Karen nägi seda magamistoast ja läks häbist tulipunaseks. Nii nägi mees wälja, kelle pärast ta kõik ohwriks oli toonud!

Johannes nägi, et õues seisis wanker tema asjadega, hobuseriistad lamasid maas. Toas eneses nägi pühalik wälja, laual lamas pakk korraldatud pangatähti — ja dokument; sulg ja tint seisid samuti walmis. Esimest korda elus tundis Johannes end mahajäetuna ja koduta, kogu ta julgus jältis ta maha, ta kurgust tuli nuuksumine.

„Jah, Johannes, su tund on lõõnud,“ ütles wanem poeg tumedalt. „Me oleksime wõinud sind kohtu ette wiia ja karistada lasta, kuid meie eelistasime asja heaga korraldada. Sel paberil seisab, et oled toorelt ümber käinud naisega, kui see oli lpsewoodis ja et sa kohustud maalt lahkuma ja iialgi Karen Bakkegaardilt midagi ei nõua, selle eest ei anna tema asja wõimude kätte, ja siin on sulle tuhat krooni reisirahaks ja et teisel pool elu alustada. Me pidime selle raha laenama; mis enne oli, selle oled ju läbi lõõnud.“ Ta kastis sule tinti ja ulatas selle Johanne-

sele. See wõttis selle wärisewal käel ja kirjutas alla.

Siis seisid nad silmapilgu üksteisele otsa waatamata; toas walitses waikus. Näis, nagu küsiks see waikus: On sul weel mõni soow, Johannes; kas tahad kellegagi jumalaga jätta wõi kellegilt andeks paluda? Kuid Johannes ei awaldanud soowi; tal polnud kedagi, kes oleks talle lähedal seisnud. „Siis raken-dame ette!“ ütles wanem wend ja ajas enese sirgu.

Ta sõitis ise Johannesega linna ja jäi sinna, kuni teadis, et see on laewael, ja nägi laewa sadamast wälja sõitwat. Asi pidi nii korraldatud saama, et ükski tee tagasi ei wünud.

Nii tulid lõpuks rahulikud päewad Bakkegaardi.

*

Karen Bakkegaard sammus edasi-tagasi toa ja magamiskambri wahel ning tegi peale päewatööd korda. See oli wäikese Jürgeni seitsmes sünnipäew ja neil olid lastewõerad olnud. Nüüd lamas see ise laias woodis ja magas rahulikult kõigi mänguasjadega. Ta oli saanud hulga asju ja enesel leidis Karen mõistmatu olewat, et meie päewil lastele nii palju kingitakse, et need asjad katki lõhuksid. Eriti täiskaswanud pojad ei tunnud piiri; midagi polnud neile liig kallis, kui asi puutus Wäikürgenisse.

Kõik kolm olid nüüd talust eemal. Polnud wõimalik neid kodus pidada, kuigi talu oleks wajanud ühe mehe juhtiwat kätt. Näis, nagu ei tahaks ta kosuda kõige raske järele, mis mõne wähease aasta eest tal oli lasunud.

Karen käis waikselt ja mõtetes ringi — päew oli ju küllalt põhjust annud järeilmõtlemiseks. Oli imelik mõelda, et ta käis siin ringi ja toimetas ja seal lamas wäike Jürgen ja magas; kuid see, kes neid mõlemaid olemasoluga oli ühendanud, eksis kodutult kusagil ringi. Kus wõis ta praegu olla, waene kerjus? Ehk wõõral maal wiletsalt surnud, wõi waesuses Kergelt ta wist läbi polnud pääsenud oma iseloomuga?

Jah, mis oli õieti ta iseloom? Milles seisis, õieti waadatult, ta halbust, mille peale kõik nagu tõsiasja peale waatasid — ta ise ka? Johannes ja tema polnud ühte sobinud, kuid kas wõis Johan-

nes selle wastu rohkem parata, kui tema, Karen? Tema oli ometi wanem! Ehk wõidi Johannes olekut sellega seletada. Mis teadis tema selle mehe loomusest, kui ta tahtis õiglaselt otsustada — wõi mis teadsid teised? Neil polnud aega ta omaduste järele pärida; ta oli wõõras koer, keda taga kihutati. Ja nii oli ta wastu purenud, oli halwa peale halwaga wastanud.

Karen ei osanud mingisugust otsust teha, ta oli möödunud aastatel liig palju üle järele mõtelnud, et inimesi lihtsalt headeks ja halbadeks jaotada. Igaühes oli halba, nii siis oli ka igaühes head. Kui teda ennast poleks wõetud — mis siis? Kas oleks ta pika peale teiste hea arwamiseta läbi suutnud ajada, ilma et oleks hukkunud? Ja tal oli ometi tugew iseloom.

Täna õhtul oli Karenil oma mehest kahju. Ehk oli see soow wäikesele Jürgeni korralikku isa anda, mis teda pani Johannest kaitsma Mõnigi asi oli ta mälestuses teiseks muutunud; aeg pleegib ühed wärwid ja jätab teised muutmata. Ja juurde tuli weel, et meri rahutuks hakkas minema. Kui ta rannakiwide wahela üles hakkas uhtuma enne tormi, siis pidi Karen, imelik küll, igakord Johannese peale mõtlema.

Ta wahtis wälja; pilwed kihutasid tast üle. Kuid all maal ei puhunud weel tuul. Karen tahtis järele waadata, kas sulane on kodus, et wõiks suurt rüsa weel enne ööd warju tuua. Muidu h äwitab ehk torm selle.

Karen seisis ja waatas poissi, kuna enesele salli ümber sidus. Nagu tume, paks müts ümbritsesid juuksed ta pead; ja nina — ei, wälimuselt polnud Jürgen Kareni perekonna sarnane. Ja loomu poolest — ? Nagu wõõras lind, must ja terawnokaline, jooksis ta taluõues ringi. Wõõras lind, jah!

Ta kuulis samme õues, arwas, see oli sulane, ja läks wälja, et temaga rääkida. Kui ta oli jõudnud kesk tuba, haaras keegi ukselingi, läwel seisis wõõras mees; ta oli wiletsalt riietatud ja tal oli paks rätik kaelas. Karen pidi lauast kinni haarama. Ta seisis ja ei wõinud sõnagi öelda. Ümber puusade ja raskete säärtede kuni alla jalgadeni käisid ägedad tuksatused nagu lendaw jookswa.

Wõõras waatas äratundwalt ringi,

astus siis väljasirutatud käel mõned sammud talle vastu; ta naeratas armetult. Karen ei liigutanud. Siis langes ta laua äärde maha, pani pea käewartele. Ta nägi wilets wälja, troostitult wilets.

Karen Bakkegaard ei teadnud mis teha. Midagi kihutas teda talle lähemale astumaja mehe sasitud pead kättesse wõtma ja talle hea sõna teretuseks ütleva; kuid wana hirm istus uuesti sees ja hoidis teda tagasi. Tugew naine seisis ja ei teadnud mis teha. „Sa oled wist näljane?“ ütles ta lõpuks tasa, nõutult. Mees ei liigutanud. Siis läks Karen kööki ja hakkas kolde alla tuld tegema.

Ta astus nagu poolunes ja tegi ettewalmistusi, ta mõistus oli seisma jäänud. Mis tuli nüüd, kuidas arenesid lood nüüd? Ta ei julenud selle peale mõelda. Mees nõudis toitu, tahtis hästi süüa, muud ta ei mäletanud. Kui ta kord töölt üles waatas, seisis Johannes uksel ja waatles teda; praelõhn oli ta siia meelitanud. Ta rääkis. Karen kuulis, et ta wastas.

Johannese sõnadest selgus, et ta oli näinud palju wiletsust ja et tal oli olnud vähe õnne. Ta oli kaugel käinud, nüüd oli ta jälle kodus ja asi oli korras. Ta hääle kõlast oli kuulda, et elu wäljas ilmas ta selja taga oli, nüüd oli ta sadamas. „Me oleme ometi mees ja naine,“ lõpetas ta — „ja seda wahekorda wõib ainult lahutus muuta.“

Jah, muidugi olid nad abielurahwas, rumal oli see lugu paberiga, millele nad tookord alla lasid kirjutada, seda teadis Karen hästi. Abielu oli abielu, kuni ülemus selle maksusetuks kuulutas. Ja nüüd oli ta jälle tagasi tulnud ja nõudis oma õigust, Bakkegaardis oli jälle peremees. Kes teadis, mis sellest sai? Noh, palju wett oli merde woolanud sestsaadik, kui ta läks. Ehk tuli nüüd soodne pööre.

„Sa tahad wist poega näha?“ ütles Karen, wõttis lambi toalaualt ja astus ees magamistuppa. „Ta saab täna seitsmeaastaseks.“

Johannes kummardas lapse kohale ja salitas selle palgeid. Poiss ärkas ja waatas talle ehmunult otsa. „See on isa, kes koju tuli,“ ütles Karen; ta hääle wärises; poiss naeratas.

Ta tahtis tõusta ja isa wõttis ta

sülle, kuna Karen wälja läks, et kohwi keeta. Nad istusid pingile ja mängisid. Johannes oli ikka weel suur naljategija. Ta tegi loomi järele, kes last süüa tahtsid, ja poiss naeris nii, et kõwer oli. „Mitte nii wallatult,“ ütles Karen wäljast — „mõttele ometi, et ta on laps.“ Johannes ei osanud nüüdki weel mõõtu pidada, kuid oli kena teada, et ta armastas oma poega. Tükike aega oli sees rahulik, kuid siis algasid nad uuesti. Seekord kõlas poisi naerus hirm — nüüd oli wist paras aeg, et ta woodi sai! Karen tahtis ainult weel kohwi läbi lasta.

Äkki kuulis ta teda ägedalt hoigawat. Kiirelt tuli ta tuppa. Poiss lamas pingil ja siples jalgadega, näost sinine, ja katsus midagi wälja oksendada. Johannes istus ja hirwitas.

„Mis oled sa poisiga teinud?“ karjus Karen. Ta kiskus lapse ettepoole ja pistis talle kõwera sõrme kurku. Wälja tuli pikk tükk tubakat. Johannes istus ja naeris lollilt. „Tubakas ei wõi ometi palju paha teha,“ ütles ta.

Karen waikis ja pani wäikese woodi. Kindlate ja otsustawate sammudega käis ta sisse ja wälja; nüüd teadis ta oma teed.

Nurgake oli tulewiku eest kerkinud ja oli ta ärkwele toonud. Ta ei uskunud enam saatusse Juba kord oli ta ära saadetud, igaweseks, arwasid nad; nüüd tahtis ta katsuda teda nii reisida lasta, et ta iialgi tagasi ei pööra.

Ta tuli sisse, palit seljas ja paks rätik peas. „Sa aitad mind rüsa maale tuua?“ ütles ta — „sulane ei ole kodus.“

Nad töid paar mõla kiwionnist, milles teda kord kinni oli peetud, ja läksid üle luite; Karen kandis mõlasid; Johannes ei pakkunudki end, et neid wõtta. Karen tegi paadi lahti ja käskis teda selle esimesse osasse istuda, ta sõudis ise. Meri oli juba tormine, kuid Karenil olid tugewad käed ja täna tundis ta end eriliselt tugewana.

Siis olid nad koha; Karen Bakkegaard näitas koha ja hoidis paati tuule all, kuna Johannes rüsa wälja tõi. See oli raske töö ja tast oli märgata, et ta seda ei armastanud; ta raputas end ebamugawalt, kui meri üles pritsis. „Haara paremini kinni!“ hüüdis Karen ja surus end täie jõuga mõladele.

Rüsa hakkas wees kerkima, kõige raskem seisis ces. Johannes pööras näo tema poole. „Üksi ma teda paati ei saa“, karjus ta, „Sa pead aitama.“ — „Meheks pole sa ikka weel saanud,“ wastas Karen pilkawalt. „Haara tugevamini“ Johannes kumardas sügawalt ettepoole; samal silmapilgul libises paat ta alt ära. ta kukkus üle pea wette. Paat ajas tuule ja mere ees kiirelt maa poole. Karen nägi käewart wee kohal, siis jalga; siis pörkas paat kaldale ja tal oli muud tähele panna. Ta tõi paadi kaldale, kindlustas selle wäikese ankruga, mille pani kängujäänud puu ümber ja kandis siis mõlad kalastusriistade onni. Poiss magas,

kui ta sisse tuli, kuid näha oli, et ta oli nutnud, ühes suunurgas oli must waht. Karen kummardas kaua ta kohal, mõtetesse wajunult.

Äkki awas laps silmad ja wahtis ehmunult tупpa. „Kus on wõõras mees,“ küsis ta.

„Siin pole wõõrast meest,“ ütles Karen sõbralikult, „sellest nägid und. Heida maha ja maga uuesti!“ Poiss pani pea patjadesse ja magas edasi.

Järgmisel päewal uhtus Bakkegaardi läheduses surnukeha maale. Tas tunti ära Johannes, Karen Bakkegaardi hukkaläinud abielumees.

Inimesed pidasid haruldaseks juhtumuseks, et ta just siin maale uhuti.

Mister Overhouse kojutulek.

Norra kirjanik Erik Eriksen.

Laewal wiibis mister John Overhouse Chicagost. Ta nägi wälja sellisena, millisena naljalehed armastawad ameeriklasi kujutada: suurte sarwprillidega, suure suuga ja mitte iial kustuwa piibuga huulte wahel. Tema oli niiteldal ainuke reisija, kes palju lobises, ja seda tegi ta nimelt õige põhjalikult. Kõik teised, kes wäikese rannaaurikuga peatuskohalt peatuskohale hõljusid, olid waiksed ja kinnised. Pelglik preili jonsen sõitis meiega juba Aalesundist saadik. Paar talunikku, kes ainult mõne miili tahtsid edasi jõuda kusagile laadale, istusid kõik see aeg waiakides „salongis“ ja jõid kohwi. Ja mina ise olin wiimase raha kulutanud koju sõidupileti peale ning olin nüüd tumm kui laip.

See mister John Overhouse Chicagost ei lasknud ennast meie pelglikkusest ehmata, algas igaühiega, kes tekkile ilmus, juttu ja jutustas temale oma eluloo. Ta ronis üles sillalegi, ehk küll trepi kõrwal kiri seisis, et sinnaminek keelatud oli. Aga mister Overhouse tormas kapteni juurde ja ei lasknud tal esimese weerandtunni jooksul suudki awada. Kuna mister Overhouse esimeses klassis sõitis, siis leppis kapten sellega.

Kaheksatunnise sõidu järele olime wiimaks kitsa Sildefjordi suhu jõudnud. Sealt peatuskohalt wiis õige wähe tarwitatud tee metsikusse mägestikku ja mõnesse ilmateraldatud orgu. Siin hakkas mr. Overhouse äkki huwi ilmutama maastiku ja inimeste wastu, kes siin o.na waewast elu elasid.

Ometi tuleb enne mainida, mida laewalael wiibijad nüüd kõik juba sellest „täisameeriklasest“ teadsid. Tema oli umbes kolmekümne aasta eest Ameerikasse läinud, oli nii siis Norrast pärit nagu teisedki. Sellele waatamata kirus ta kõige kangemate sõnadega wäljarändajaid. Tema oli, seda tunnistas ta, põhjalikult muutunud ja nimelt, seda tunnistas ta ise, enese kasuks. Tema oli rikkaks saanud, oli enesele raha „teinud.“ Oli kolmkümmend aastat waewa näinud ja seisis nüüd oma elu sihil. Ta oli enesele sedawõrd warandust kokku ajanud, et nüüd weel waid siidisärke, lakkingi ja mis sinna weel kuulus kandis. Tema tarwitses alles lõuna eel „büroosse“ minna, oli juba kell kaks tööga walmis ja pidi siis weel ainult söömingutel käima ja sõbrannasid külastama. Seda kõik rääkis ta ülewalt alla, kõrgilt, upsakalt.

Nüüd wiibis ta wäikesel külaskäigul

oma endisel maal. Tema ütles külas-käik, sest kojutulek oleks talle paistnud sentimentaalsena.

Nagu öeldud, ilmutas Overhouse äkki maastiku vastu huwi. Nagu oleks ta tahtnud kaptenit nõgata, hakkas ta äkki ühele ja teisele tulele osutama, mis algawas widewikus wilkus ja kustus, ja neid nime järele nimetama. Kapten silmitses teda hämmastunult, aga siis patsutas wõõras temale õlale ja naeris:

„Ahahah! Kas usute wõi ei usu, siin on minu kodu. Siin metsanurgas, ja muidugi! Olen siin ka kord ringi jooksnud nagu seal need mehikesed sadamasillal; aga, kapten, seda on juba palju aega tagasi!“

Kui wäike aurik juba peatuskoha poste nühkis ja maandumissild mürt-sudes laewale laskus, seisis mister Overhouse oma kohwriga reelingu ääres ja läks warsti selle järele maale.

Wiis wõi kuus neid kaherattaga kaarikuid, millega talunikud igasugu mägestikuteil sõidawad, olgu nad nii kiwised wõi järsud kui tahes, seisid wäikesel platsil, mis puumajad wabaks jätsid. Kuna talunikud kaupa kaarikutele tõstsid ja mõned üksikud wahtijad uudishimulikult kõike seda silmitsesid, astus mister Overhouse kõige taga seiswa kaariku juurde, mille omanikku kohal polnud, ja tõstis oma kohwri sinna peale. Ta oli silmanähtawalt tusane, kui kõik kaarikud teele läksid ja tema kaariku omanik ennast ikka weel ei näidanud. Kui Erling, noor talunik, wiimaks oma kaariku juurde tuli, leidis ta wõõra mehe selle kõrwal kiwilt istumast. Erling nägi kohwrit ja küsis imes-tades, mis reisija õieti tahab. See wastas lühidalt ja asjalikult:

„Oeverhus,“ ja lisas siis: „Tehke aga wõimalikult kiiresti!“

Erling silmitses teda kaua ja imes-tades ning ütles siis pikkamisi ja laul-wal toonil:

„Oeverhus! Oeverhus! Näh, härra, mina teid sinna ei wii. Ilm läheb kohe pimedaks!“

„Kümne krooni!“ katkestas ameeriklane ta jutu.

„Oeverhus? Näh, härra, ka mitte kümne krooni eest. Ei waja Teie raha, härra. Aga tüki teed wõite ju kaasa sõita, siis juhatan Teid edasi!“

Kaarik hõljus ja ragises edasi. Wahetewahel paistis, nagu kaotaks wan-ker ja sõitjad igasuguse kindluse ja weereks kuristikku. Aga kui nad tüki maa järele jälle selgelt nähtawale tulid, siis teati, et oletus oli wale olnud.

Kägarassewajunult konutas mister Overhouse oma istmel. Ühe käega hoidis ta oma mantlit kinni, kuna teine tal sügawas taskus seisis. Lühike piip oli wiimaks ometi kustunud. Siin ja seal heitis ta rahutuid pilke kõr-wale kuristikku. Ikka kõrgemale lookles tee üles. Udu heljus koonlakaupa üles, laskis wahetewahel mõne pilgu heita kitsale fjordile, kus wesi tontlikult roheli-sena ja äärimööda walge wahuga kae-tuna näis keewalt keerlewat.

Ikka tumedamaks, ikka tuhmimaks muutus üksiku kaariku ümbrus. Tumedasti kolisedes weeres kaarik üle lah-tiste kiwide, mis rataste alt tihti kõr-wale kargasid ja kolisedes alla orgu lenda-sid.

Kui mister Overhouse, kes Chica-gost pärit, weel iial polnud mõtelnud teise elu peale, siis paistis temale nüüd, et reis otseteed igawikku wiis. Luulelik õudne mägestikumaaõilm ümbritses sõit-jaid.

Mister Overhouse, kes siin lähedal oma nooreea mööda saatnud, oli unustanud, et tee ühest kohast aegajalt kummaliselt wilkuwat tuld wõidi näha. Jah, selle oli ta unustanud. Aga mis temale täpselt oli meelde tulnud, olid need tuhanded lood ja saagad, mida ta kodumaa rahwas jutustas waimudest ja hiiglastest ja mida ta kogu mägesti-kurahwa wintskusega kindlasti uskus.

Kuna noor talunik Erling tummalt tema kõrwal istus, tõi ta enesestmõis-tatawalt kõik need lood esile. Ta tundis korruga, et ta neid weel isegi uskus ja austas. Austas ja kartis. Kartis. Ja kui ilm wahetewahal näis nagu walgemaks minewat ja ta uut julgust sai, siis kirus ta kõwasti oma lolli mõtet, milleks ta seda nimetas, mis teda nüüd Euroopasse ajanud kodumaad nägema. Sü-dames wandus ta, et kohe jälle tagasi sõidab, niipea kui kõik need lollpead

siin kodus olid kuulnud, kui kaugele ta väljas maailmas jõudnud.

Aga kui tuul teda jälle seljast kahmas ja edasi rõhus, siis mõtles ta lõdisedes neile kummalistele olewustele, kes mägestikus ja metsades elasid, öösel rändajate õlale istuwad ja endid temal lasewad kanda, ikka raskemaks muutudes, kuni kandja wiimaks kokku wariseb, kui ta õigel ajal weel ei jõua mõnele põllule wõi mõnesse talusse.

Kõik need muinasjutud ja saagad tulid mr. Overhousele meelde. Ta oli meelegeitel sellele mõteldes, kuipalju raha ja wõimu ta maailmas oli wõitnud ja et see teda nüüd ei aidanud; isegi see waene talunik tema kõrwal oli tõrjunud temalt kaasasõitmise eest raha wõtmast. Milline kummaline, imelik maailm see ometi oli, see maa, mis enast nimetas tema koduks?!

Kauge kohin kostis talle kõrwu ja kaswas ikka kangemaks.

„Mis see on?“ karjus mister Overhouse saatjale kõrwa.

„Kosk!“

„Kosk? Kosk?“ mõtiskles mister Overhouse.

Nagu wälk tabas teda äkki mälestus; see oli ju kosk, see neetud kosk, mida ta alati oli katsunud unustada kõik eluaeg, ja mis teda alati täitis õudusega, kui ta unetuul õil oma elule tagasi waatas. See oli see wahutaw, möllaw weekosk, kuhu ta kolmekümne aasta eest oli lükanud wäikese Inga.

Tookord, kolmkümmend aastal tagasi, oli ta tolle neiu, kes teda armastas, õigelt teelt eksitanud. Ja kui selle teo tagajärjed nähtawale tulid, oli neiu teda palunud temaga ühes wälja rännata tohtida. Aga tema oli ta enne ülestõusmisepühi pimedal ööl teelt kohisewasse kosesse wisanud. Ja kui neiu purustatud laip leiti, oli tema juba ammu üle suure lombi põgenenud.

Mister Overhouse lõdises hirmus ja põnewuses. Suuril silmil wahtis ta ette pimedusse.

Pikkamisi wankus kaarik walgeltwahutawa kuristiku äärt mööda edasi. Weetolm tõusis üles nagu walge sammas ja öö näis lumiwalgest weest muutuwat maagiliselt walgeks.

Tardunult istus mister John Overhouse Erlingi kõrwal. Kukkuwate wete kohin täitis õhku.

Äkki kajas läbi kohina pikaldane hüüe.

John Overhouse suust tuli kähisew kisa; ta puuris oma pilgu pimedikku.

Seal, mingisugune tuli. Wankuw tuli, mis lähenes. Mingisugune kogu, naine pikas mantlis, tuli käes. Ja jälle hüüe!

Sirgelt istus John Overhouse kaarikul ja kogeles:

„Jumal olgu mulle armuline! See on tema!“

Ja kui hüüe jälle kajas ja Erling juba käe hüüdele wastamiseks suu juurde pani, mõirgas John Overhouse nii waljusti, et see wee mürinast üle kostis:

„Jah, jah, mina olen see, Inga! Mina olen see, John Oeverhus. Ära tee mulle midagi, Inga, ma palun sind!“

Ja hakkas siis nuuksuma.

Erling aga waatas imestades üles:

„Johann Oeverhus? On see tõsi, sina oled Johann Oeverhus? Et räägi ometi, kurat!“

„Jah, mina olen see!“ ahastas Johann ja wõttis Erlingist kartlikult kinni.

See aga kisendas metsikult ja waljusti:

„Siis kasi põrgusse, sina koer! Muud pole sa wäärt!“

Ta lükkas teise käed enese küljest, andis talle kõwa hoobi rindu, nii et mees wankus, kokku warises ja instinktiivselt kõrwale kahmas, et ennast kinni hoida. Aga ta kahmas tühjusse, ja lendas, pea ees, sügawikku ja kadus wee wahutawatesse woogudesse. Erling wõttis mehe kohwri kaariku tagant ja wirutas sellegi temale järele.

Ja nagu poleks midagi sündinud, ragises kaarik edasi pimedikku.

Ahmed Ali neli elu.

Ungari kirjanik **Johann Fothy.**

Ahmed Ali suri. See poleks olnud kuidagi iseäralik, sest Ahmed Ali oli seda juba tihti teinud oma elus. Sada-korda, tuhatkorda, juba kakskümmend aastat iga päew, püha- ja pidupäewal ka kaks korda, sest Ahmed Ali oli Euroopas kuulsaim fakiir, kes sellest elas, ja weel pealegi hästi ja külluses elas, et ta igal kuul ja nimelt õhtu õhtu kõrwal mõne teise warieteelawal suri. Püha- ja pidupäewal aga ka pärast lõunat alandatud hindadega.

Aga Ahmed Ali praegune, jumal teab mitmes, surm oli väga tõsine. Kui ta kell kaks öösel artistide kohwikus äkki kõri ja siis südame järele kahmas, et wahakollase näoga, elutult, laudade wahela maha kukkuda, siis arwasid ta ametiwennad seda esialgu naljaks. Aga siis tuli neile meelde, et Ahmed Ali pole inimene, kes jumala muidu, oma eralõbuks ka väljaspool etendust wõiks surra, ja nad olid tõsiselt kohkunud. Järgnes ärew siia-sinna jooksmine, telefon, inimeste kokkujooks; proua Regina, fakiiri naine, langes minestusse. Tuli päästeselts, arst konstateeris surma ja Ahmed Ali maeti kolmandal päewal korralikult maha.

Ahmed Ali ei kannud aga alati seda nime. Kakskümmend aastat tagasi kutsuti teda prowintsilinnakeses, kus ta tookord kui willets rätsepasell töötas, weel Anton Maieriks. Kuidas Anton Maierist Ahmed Ali sai ja oskamatus rätsepasellist maailmakuulus fakiir, ei kuulu siia. On küllalt sellest, et ta nüüd, neljakümnendal eluaastal, rikas kuulsusest ja aust, mitte esimest korda elus, aga seekord vähemalt wiimast korda suri. —

See kurb lugu sündis pealegi Ungari pealinnas — Budapestis. —

Selle wastu juhtus mõni päew hiljem Berliini „Trocadero“ daamidegarderoobis, et Ahmed Ali ilma mingisuguse etteteatamiseta, isegi ilma koputamata, uksest sisse astus, mille järele miss Dolly, kes oli ilus tantsjanna ja ootamatult külalist riietamise ajal niitelda peeglist nägi esile astuwat, werdtarre-

tawa kiljatusega pörandale langes. Kui garterooabinaine sisse tormas, polnud Ahmed Alit enam kusagil näha.

Järgmisel hommikul oli ta siis juba ettewaatlikum. Ta saatis kõige pealt hotelli boy lilledega ja kirjaga miss Dolly juurde, temale oma külaskäiku teatama. Tantsjanna oli siis juba pisut toibunud, aga surnuisttõusnud Ahmed Ali kiri kohutas teda ometi. Esimene, mis ta tegi, oli, et õhtuse etteastumise ära ütles. Sellest pole iialgi kahju.

Miss Dolly ja Ahmed Ali wahel olid juba Budapestis väga õrnad sidemed, mis aga järsku ja väga äkki fakiiri proua ootamatu sissetormamisega purustati. Ja kuna parajasti kuu esimene päew oli ja miss Dolly Berliini, Ahmed Ali aga Madriidi oli esinemiselepingu teinud, siis oli maailmakuulsal fakiiril küllalt põhjust äkki surra. Madriid ja Berliin olid liig suur kaugus wõrreldes armastatud naise liig suure lähedusega.

Nüüd aga, kuna kurb lesk — ustay kadunud abikaasa wiimaseid määrusi täites — oma igawese leina esimesi päiwi Budapestis mööda saatis, wõisid surnu ja miss Dolly Berliinis wiimaks ometi oma armastuse mesinädalaid eksitamatult maitsta. Mesinädalate aineline osa ecst oli Ahmed Ali weel enne oma matuseid hoolitsenud, kuna ta oma hoiukassaraamatu, mis tuhandet Inglise naela näitas, õigel ajal kõrwale toimetas. Hauarahu ei kestnud — nagu teame — kaua, aga ka tuhat naela ei kestnud kaua, ja ühel ilusal päewal leidis armastaja paar, et sest rahast enam markagi järel polnud, mis miss Dolly nii väga südamesse wõttis, et oma meelegeite ühe Ameerika filmimiljonäriaga p'ehku pani —

Ja siin algab Ahmed Ali kolmas elu. —

Fakiir ei kuulunud nimelt mitte seliste inimeste hulka, keda elu kergesti ehmatab. Oo, tema ei kartnud ju surmagi. On aga ka õige, et mõnest ajast saadik raskem on elada kui surra. Aga weel raskem, kõige raskem siis; kui keegi amellikult juba ammu surnud on,

nii siis temal elamiseks enam õigustki ei ole, rääkimata rahast, milleta wanad roomlased enestele elu isegi teisel pool hauda ei osanud kujutleda.

Nii ei jäänud temal siis muud üle, kui jälle tagasi pöörduda endisesse ametisse: kasutoowasse surma. Ta las kis enesel habeme maha wõtta ja koputas kui Ahmed Ali II. impesaariote kinnistele ustele, mis temale warem, ah, nii heameelega awanesid. Ja, Ahmed Ali I. ees, aga mitte Ahmed Ali II. ees. See nimi sai temale ta surmakunsti hauaks.

Impesaariod kehtasid õlgasid, mis on tema produktsioonid wõrreldes esimese, kättesaamatu, surematu ja õige Ahmed Ali kunsti kõrwal? Wilets, järeleaimamine, narr sellitöö, selge diletantism. Üks agent ütles temale suu sisse:

„Mu sõber, see pole midagi; sellisest suremisest ei saa Teie iial elada!“

Ahmed Ali I. ei saanud Ahmed Ali II nime all kusagil ega kellegagi lepingut sõlmida. Ta kannatas puudust ja nälgis ja hakkas äkki mõistmatu õrnusega mõtlema oma lesele, proua Reginale, kes arwatawasti sügawas leinas ootab seda õnnelikku momenti, mil ta temaga teises elus jälle saab ühinema.

„See truu hing!“ ütles ta enesele

„Kui õnnelik saab ta olema, kui ma tema juurde tagasi lähen! Tema saab mind mõistma! Kes küll muu, kui mitte tema?! Kõike muud saame ju veel näha. Pean algama oma elu uuesti, see tähendab, pean seda sealt jätkama, kus mu surm ta katkestas. Kõik muu järgneb iseenesest!“

Nii siis läks ta Budapesti tagasi, kus tal kerge oli oma naise aadressi teada saada. Kui ta aga põksuwal põuel ja ärewuses waarudes ukse awamist ootas, tundis ta tõsist kergendust kuuldes, et lesk ei olla kodus, waid wiibiwat kalmistul.

„Milline ustaw hing!“ mõtles Ahmed Ali jälle liigutatult ja läks kalmistule.

Ta pidi kaua otsima, enne kui oma haua leidis. Ta süda põksus kõwasti, seal kalmu kõrwal seisis ta naine. Ühe teise leinariides olewa naisega.

Ahmed Ali peitis enda ühe kõrge kalmukiwi taha ja ootas, ei ta naine üksi jääks. Naised ajasid juttu.

„Ta waene oli hea inimene,“ ütles proua Regina, ja kalmukiwi taga peidus

olew mees teadis kohe, et temast räägiti. „Ta waene mees oli hea inimene, aga suur eesel. Jumal olgu talle armuline! Mõni teine oleks tema talendiga enesele maailma waranduse kokku ajanud, teda pettis igatüks. Kõik artistide-agendid said tema läbi rikkaks, ainult tema jäi waeseks.“

„Ja mõtelge, mu armas,“ jatkas lesk, „sellest pole veel küllalt, et ta mu waeselt maha jättis, tema wõttis ka need tuhat inglise naela, mis ta raske waewaga oli kokku hoidnud, teise ellu kaasa.“

„Noo,“ hüüdis teine pead raputades. „Mis Teie ütlete, tema on need kaasa wõtnud?“

„Mitte raha, waid saladuse, kuhu ta hoiukassaraamatu on pannud. Tol päewal, mil mu waene õnnis mees suri, nägin seda veel ta taskus, Kui ta surnud oli, polnud seda enam seal Lasksin politseil uurida, aga midagi ei leitud.“

„Wõimalik, et keegi selle ära warastas,“ Tähendas tundmatu daam.

„Wõimatu!“ ütles lesk ja hakkas tasakesi nutma. „Kes oleks selle ära warastanud? Aga mina aiman juba midagi. See metsaline! Too tantsjanna meelitas selle temalt enne surma wälja! Nagu ma ütlesin: waene mees oli hea inimene, aga suur weis, kergemeelne isik. Noh, tulgu ta mulle kord näo ette!“

Ahmed Ali wärises kalmukiwi taga.

„Teie õnnis mees?“ küsis tundmatu daam imestades.

„Ah ei! See naine! See metsaline! See tantsjanna! Tean, ma kisuksin tal wiimased wärwitud karwad peast!“

Ahmed Ali kahmas kalmukiwi taga oma juustesse, nagu oleks neid ähwardatud.

„Ja ometi, millest Te elate, mu kallid?“

„Millest?“ Lese silmad wälkusid. „Millest? Wiletsast wäikesest pensionist, mida artsitide selts mulle maksab. Nii-kaugele pidi mu asi minema! Maailma-kuulsa fakiiri lese asil! Õnn veel, et temast mulle niigi palju jäi, Jumal ärgu mind karistagu, kui aga ta waene surnud ei oleks, waid — ütleme — selle metsalisega oleks plehku pannud, wõiksin ma nälga surra. Nüüd on mul wähemalt veel pensiooni. Jumalale tänu!“

Ahmed Ali ei liigutanudki ennast, kui ta lesk wõõra daamiga lahkus. Ta

julges alles siis wälja tulla, kui daamid juba kalmude wahele olid kadunud.

Ja siis . . .

Siis wöttis Ahmed Ali istet oma hauale ja oli nii waene ning mahajäetud, nagu seda polnud weel ükski elawega surnud olewus. Surnu, keda ei olnud, elaw, keda ei olnud, surnu, kes rahu ei lela, elaw, kel maailmas enam ei ole kohta — ei keegi — mitte midagi.

Ja Ahmed Ali lendas läbi kõik oma elu ja surma. Aga seekord tõesti, ilma trikita ja naljata, isegi ilma honorarita. Seekord mitte publikule, waid iseenesele. Siia lamama jääda, surnuna, tundmatuna, sellele wäiksele kalmule, milleks talle nüüd maailm oli kokku kortsunud: iseene kalmule.

Seekord kahmas ta mõjurikkalt kõrile ja südamele, nagu ta seda tihti teinud. Ta wöttis wäikese rewolwri ja kihutas enesele kuuli rinda. —

Haigemaja walges woodis ärkas ta meelemärgusele. Awades silmad, kummardas öde, kel walge tanu peas, tema kohale je sosistas talle rahustawalt naeratades kõrwa:

„Kõik on jälle korras. Te rääkisite

palawikus nii mõndagi. Meie teame kõik. Teie proua jõuab warsti siia.“

Ahmed Ali sules jälle silmad.

Tema ei tahtnud midagi teada. Tema palawikus wabisewas ajus woogasid nagu raske, lainetawa udu pildid ja mõtted ja edasitormawate woogude harjal ujusid temast mööda ta elu kurwad jäänused. Ja äkki peatus lainetaw udu, omas kindla kuju. Lainetawail woogudel lähenes temale kaugelt, wäga kaugelt ja kohutawa kiirusega üks tuhandenaelane rahapaber. Ja kui ta lähemale jõudis, kaswas ta ikka suuremaks, suuremaks. Nüüd oli ta surnulina suurune. Seisma jäädes oli ta nii suur, et maailma enese taha warjas. Rahalt naeratas talle wastu miss Dolly. Siis hakkas see nägu tuikama, moonduma, muutuma ja äkki sai sellest proua Regina nägu. See nägu aga astus rahast wälja, kummardas tema kohale ja sosistas talle midagi kõrwa. Mis see oli, seda fakiir ei mõistnud, aga ta aimas, tundis, teadis seda. Ja ta aimas, tundis ja teadis ka seda, et surm temale nüüd on kätte maksnud. Ta ei julenud silmi awada. Woodi ees seisis proua Regina.

Ja siin algas Ahmed Ali neljas elu.

On hetki veel...

P. Grünfeldt:

*Nii mõnigi mu tundeist laawaga on kaetud
ja tuli elutuha all ju kustund näib,
just nagu oleks ta ju igawesti maetud,
ehk küll mu eluratas edasi weel käib.*

*See nii waid näib. Ma tunnen enese weel noore...
On hetki weel, mil kraater jälle awaneb
ja lahti murrab tardund laawa koore,
et tuli jälle ürgjõul leegib, lõõmab, keeb.*

*Siis süda minul põleb tegutsuse ihast
su kasuks ja su toeks, kallid kodumaa,
siis wabastaksin ma su pojad waenust, wihast,
et wõiksid wennaarmus wõimsalt kosuda!*

*Ma soowin, et kõik kraaterid me rinnas puhkeks
ja laawakord me hinge ümbert puruneks,
et loobuksime waenust, saaksime kõik uhkeks,
et armastuse leek meis muutub t e g u d e k s.*

Emad.

Tirooti kirjanik **Karl Schönherr.**

Törleri-ema Alamtänawal — enamik küladest Ülem-Inni orus jagunewad Alam- ja Ülemtänawaiks — toimetab oma tööd nagu teisedki külas: pühib, küürib, puhastab põldu ja aeda umb-rohust, kuidas seda aeg nõuab. Ainult kui kool lõpeb ja poisid nagu metsik kari Alamtänawast läbi jooksewad, piinab teda nutt.

Tema ainus poiss, Sepele, oleks järgmisel aastal ka hullawate õpilaste hulgas olnud; aga ta on nädala eest Inni uppunud; esimese tammi juures, waewalt kolmkümmend sammu allpool uut rauast Telfserisilda. Jõest kätte on nad ta saanud alles Flamlingi juures, seal, kus „Kanzi oja“ jõkke suundub.

Sellepärast ei tarwitse imestada, kui Törleri-ema õhtuti, pärast töö lõppu, murelikult majaukse ees istub ja ühtegi teretamist ja hüüet ei kuule. Ainult aegajalt kobab ta oma rakus töösõrmedega umbkaudu musta kassi poole, kes pingil lamab, silitab kaastundlikult tema nahka ja sosistab :

„Waene loom; jäid oma poegadest ka ilma!“

Must Muints on Sepele surmas süüdlane. Kui tal poleks olnud poegi, siis möllaks ka Törleri-poiss tulewal talwel teiste õpilaste hulgas Alamtänawal.

Kes tahaks uskuda, et Törleri-ema nüüd seda õnnetut looma weel kaastundlikult silitab ?

Aga asjadel on kokkukuuluwusi; lubage ainult, et jutustan.

Wana Tirooti laul räägib, et kassil on seitse, kaheksa, üheksa poega, kellest wiimane sabata. Noh, nii rikas Alamtänaw neist ei olnud. Törleri Muintsil oli waid wiis poega, neli mustawalget kirja ja üks tiigrikarwa. Üheksa ei oleks katuse alla wanasse wiltkübarasse mahtunudki. Aga selle eest oli neil kõigil, ka wiimasel, saba; ja weel olid neil soojad siledad kasukad ja siidised kápakesed ja kuulümmargused peakesed ja ergutawad silmakeded ja roosikarwa suukesed. Isegi pisitillukesed wurrud olid neil juba. Kuueteistkü-

neaastane sepapoiss naabuselt, kes alati oma mokka katsus ja silitas, oleks rõõmustanud, kui tal sellised kassiwurrud oleksid nina all olnud.

Nii elas kassiema katuse all oma emarõõmudele. Keegi armukade must kassiisa ei eksitanud sügawat rahu; keegi ei küsinud, kuidas nelja mustwalge hulka tiigrikarwa kassipoeg oli sattunud.

Wana lakkus poegi, pühkis neid ja rawitses neid armastusega; korraldas nende karwu, puhastas nende silmi; wõttis kord ühe, kord teise hammaste wahele ja kandis neid waheldamisi ringi, et nad kuiwaksid ja mitte ei wajaks ühes ja samas kohas märja peal lesida. Sest siis läheb nahk katki.

Kasside sündimisest saadik ei tahtnud wäike Törleri-poiss oma suurest kepphobusest enam teadagi. Ta tahtis weel mängida waid soojade elusate „Muintsidega“. Enne söömist, pärast söömist, hommikul wara ja õhtul hilja — alati istus ta katuse all wana wiltkübara kõrwal ja mängis kassipoega-dega.

Wana Muints waatas lõbusasti kuresedes poegade mängu pealt. Kui wäikesed piinajad — poiss mitte wäljaarwatud — seda just tahtsid, etendas ta neile weel oma etendusi. Wiskas enese seliti, lõi kukerpalli, trampis, wäherdas, ajas isegi — oma auwäärilikkust unustades — oma jalad küünalsirgelt õhku.

Tahtis aga mõni poeg ema wigureid selleks tarwitada, et katsus plehku panna, siis lõppes nali kohe:

Emad Muints oli prantsti jalul, kahmas põgeneja hammaste wahele ja wiis ta pessa tagasi. Kui ta mängiski weiderdajat, silmi ei pöörnud ta poegadelt kunagi. Wäherdas ta wõi sirutas wõi rullis kuulina, tema silmad lugesid isegi kõige weidramates kehaasendites: kaks . kolm . . . neli . . . wiis . . .

Kord tuli Törleri-ema üles pöönin-gule. Kummargile puged ta katusealust mööda pesa juurde.

„Ema . . . istu siia meie juurde! Tohid kaasa mängida,“ ütles poiss.

„Ema ei paistnud sugugi selline olewat, nagu oleks ta mängida tahtnud.

„Wana wõib jääda,“ pomises ta oma ette. „On alati olnud hea hiirepüüdja. Aga pojad peavad kaduma — wette!“

Poiss tahtis seda naljaks arwata. Aga ema tegi tõsised silmad ja näitas, et ta naljale ei mõtelnudki.

Esiti wiis ta wana kassi poegade juurest ära ja pani ta kõrwale katusekambrisse luku taha. Siis wõttis ta põlle alt tühja pruuni soolakoti, kahmas pojad üksikult kätte ja pistis nad kotti.

„Kaks — kolm — nelj — wiis!“

Nüüd hakkas Sepele nutma:

„Ei, ema! Muintse ma ära wiia ei lase!“

Aga ema tahtis seda ometi teha; ja poisipõnnil pole midagi ütelda.

Ema sidus kotisuu kinni ja läks sellega siis kärelda Inni kaldale.

„Raudsilla alla wiskan ma nad!“

Tema kõrwal jooksis nuttew poiss:

„Ema, ei! Ma ei lase neid wiia — minu Muintse! Kellega pean siis mängima?“

„Millega enne mängisid! Oma hobusega!“

„Ma ei taha seda, ema! lial ei mängi ma enam kepphobusega!“

Tõrleri-ema ei hoolinud poisi jutust, waid läks ikka edasi kärelda Inni poole.

Tema kõrwal kõmpis poiss, oma wäikeste sõrmedega ikka ja ikka jälle kotti kobades. Ja kui ta läbi koti selgesti tundis pehmeid käppi, sabasid ja ümarmargusi päid, hakkas ta nutma

„Oled ikka rumal poiss küll,“ ütles ema. „Pole weel kuulnud, et kassid uputatakse!“

Kassiema istus kodus katuseuugil ja karjus, just nagu oleks talt pojad wõetud. Kaua mõõtis ta silmadega sügawust, siis tegi ta julge hüppe majakatusele kuurikatusele, sealt üle haopinu maha, ja ruttas joostes poegadele järele. Kuigi ta, oli kassiema, ema oli ta ometi.

Aga Tõrleri-ema seisis juba jõekaldal ja wiskas kassipojad käreldasse jökke.

Sepele nuttis haledasti; nina, silmad, põsed — kõik olid märjad

„Rumal poiss! Kas sa siis pole kuulnud, et kassipojad uputatakse!“

Kassiema jooksis kaldal edasi ja tagasi ning näugus haledasti; just nagu oleks ta pojad wette wisatud. Tema hale näugumine läks poisile weel enam südamesse. Muints oli tema wastu alati nii hea olnud, nagu oleks ta tema kuues olnud; oli temal kurisenud ja temaga samuti mänginud kui teise wiiega.

Kott ujus weel kalda lähedal. Poiss tahtis tast kinni kahmata, sest ta armastas kassipoegi enam kui oma elu. Ruttu jooksis ta jõe äärt mööda alla. Kotti ta kätte ei saanud, aga ta sulpsas wette.

Siis karjatas ema:

„Sepele, siia tuled! Silmapilk!“

Aga poiss oli juba Inni wõimuses, kes teda enam lahti ei lasknud, waid koti kõrwal edasi kandis.

„Sepele! Appi, appi! Minu Sepele! Jumal taewas, aita sina! . . .“

Aga nii ruttu keegi appi ei saanud, ja Jumal täna ei tahtnud.

Ta keerutas nad noolkiirelt pöörisesse — kõik kuus. Wiis kotis ei saanud endid liigutada, aga kuues liikus wabalt. Sirutas käed paarkorda weest ja hüüdis haledasti:

„Ema oo — ema oo —“

Teised wiis ei saanud karjuda. Ainult soolakott tõusis ja wajus jälle, selle järele, kuidas wiis „Muintsi“ surmahirmus kõwerdusid wõi sirutasid.

Mõlemad emad jooksid kaldal meeletlikult edasi ja tagasi.

Üks neist kisendas: Sepele . . . mu poiss . . .“

Teine tegi ainult: „Miau . . . miau... miau . . .“

Arwatawasti mõtles ta sellega ka oma wiit poega.

Kui inimesed tulid, polnud kuuest uppjast enam midagi näha. Woog kandis neid juba alla Flamingi poole . . .

Sestsaadik istub Tõrleri-ema õhtuti pärast töö lõppu oma majaukse ees pingil; tema kõrwal kuristab Muints oma kassimuret. Tõrleri-ema ei kuule mingisugust teretamist ega hüüet. Silmitab waid wahetewahel wanal Muintsil kaastundlikult üle selja:

„Waene loom, pidid ka oma poegadest ilma jääma!“

Minna.

Amerika-Saksa kirjanik **Jo Hanns Rösler.**

„Minna!“ — Minna ei kuule.

„Minna!“ — Minna ei kuule.

„Minna!“ — Minna ei kuule ikka weel.

„Minna, Minna!“ proua Grien tuleb ärewuses kööki, „kas Te ei kuule?“

„Ei.“

„Mis see siis tähendab?“

„Mul on waja tööd teha.“

„Te wõite ometi wastata, kui ma hüüan.“

„Mul pole aega. Töötage Teie kogu päew wara hommikust kuni ööni. Ja siis alatine hüüdmine: Minna siin ja Minna seal. Mul on warsti himu kõigest täis.“

„Te wõite ju minna.“

Rohkem proua Grien ei öelnud, kuid see aitas juba.

„Ma wõin minna?“ Minna wiskas kae üle pea. „Te wõite minna! Mina wõin minna? Seda ütlete Teie mulle, kuna ma juba 25 aastat majas olen? Seda ütlete Teie, kes alles kümne aasta eest siia perekonda abiellusite. Jah, mis usute Te, kes ma olen? Kas usute, et igapäew juukseammija juurde jooksete, et klaweril mängite, minuga ükskõik kuidas ümber wõite käia?“

„Ma ei leia sõnu.“

„Kord ometi. Et Te sellest vähemalt aru saate. Noh, siis on kõik hea, kui oma wigu tunnete. Äratundmine on juba paranemise tee. Mida Te õieti tahtsite?“

„Tahtsin — kuid sel pole enam otsarwet.“

„Ärge olge kartlik. Rääkige ainult.“

Proua Grien on kena, ei kannata wiha ja ütleb: „Tahtsin Teie õnne soowida, Minna, sest et täna 25 aastat täis saab, mil armulise härra juurde teenistusse astusite. Mu südamlik õnnesoow.“

Minna tardub. Liigutuses woolawad ta pisarad.

„Kakskümmendwiis aastat? Täna? Oh, ma olen nii liigutatud. Kakskümmendwiis aastat, see töö ja waew. Mitte millegi pärast. Kuidas aeg kaob.“

„Et Teie rõõmu walmistada, Minna, on mu mees — “

„Kuid see polnud ju wajalik.“ Minna kuiwatas ruttu käed põlle küljes. „Teie käsi ei käi just hiilgawalt ja nüüd teete weel kulusid.“

„Meie ei teinud kulusid. Waid — “
Minna on üllatatud. „Ma ei saa Teie käest midagi?“

„Ei, mitte otsekohe meilt. Aga — “

„Ma ei saa midagi? Mitte midagi? Oma kahekümnewiieaastaseks juubeliks? Kui seda oma sõbrannale jutustan, siis ei usu see seda lihtsalt.“

Proua Grienile on asi piinlik. Ta katsub ära minna. Kuid Minna asub ukse ette.

„Muidugi. Õnne nad soowiwad, need peened härrased. Hoiawad mind töötamast. „Te olete kakskümmendwiis aastat armulise härra juures teenistuses. Soowin Teie õnne.“ See on kõik. Täna. Wilistan õnnesoowi peale. Ma peaksin Teie õnne soowima, et olen Teie juures kakskümmendwiis aastat wälja kannatanud.“

„Ja et mu mees on pööranud linna-nõukogu poole,“ kaitseb end proua Grien, „et Teie saaks ordeni ja lehes seisate, kas see pole midagi?“

„Ma saan awaliku ordeni? Ma seisan lehes? Kus? Näidake!“

Ta kisub proua Grienil lehe käest.

„Teenistustunnistus. Neiu Minna Ka-seoks on 25 aastat üleminspektor Grieni teenistuses olnud. Linnanõukogu on ta eeskujuliku truuduse tunnistuseks talle lubanud prongsist metalje teenete eest.“

Minna on tumm. Ta wäsinud silmad liiguwad õndsalt.

„Nüüd pean ometi esimesel minema,“ ütleb ta ja laseb lehe langeda.

„Kui mul on orden ja ma seisan lehes, saan igal pool parema koha. Mulle ei sobinud see koht juba esimesest päewast mitte.“

Õige.

Rootsi kirjanik **Erik Zetterström.**

„Kuidas see õieti juhtus, et sa just minuga tahtsid abieluda?“ küsis Weera.

Ta mees lasi ajalehe langeda, naeratas ja vastas:

„See on koomiline lugu. Sa ehk ei usugi seda wõi sulle pole meelt mööda, kui seda sulle jutustan!“

„Siiski, jutusta ainult.“

„Nii siis, juba kui ma üsna noor olin, hakkasin naisi tähele panema. Abielumehena olen sellest loobunud.“

„Iseenesest mõistetaw.“

„Ja mitte küllalt, et neid tähele panin, ma waatsin neile ka tagant järele. Ja tihti juhtus, et neile järele läksin. Wõisin pikke teid ilusale naisele järele minna, kuigi märkasin, et see seda tähele pani, sest seda teawad naised ikka. Nad seisawad waateakna ees ja piiluwad siis silmapilguks kõrwale, et weenduda, kas tagaajaja ikka weel wäsinud pole.“

„Mis sa sellega õieti ütelda tahad?“

„Kuula ainult. Aegamööda märkasin, et niipea kui tagaetud daam trepist üles oli läinud, ta wist uskumata kiirusega kojaukse awanud ja läbi korteri oli tormanud, sest wäheha aja kui minuti järele oli ta juba akna juures ja waatas wälja. Kõik naised on uudishimukud mehe peale, kes neid taga ajab.“

Ma ajasin asja sportlikult ja wõitsein hulk raha kihlwedudega sõprade

wahel. Ühel päewal kohtasin Robertit ja ta küsis mult, kas ma warsti ei abiellu.“

„Muidugi,“ wastasin mina, „niipea, kui leian õige.“

„Ja missugune daam peaks see olema?“ küsis Robert.

„See peaks olema daam, kellele wõib majaukseni järele minna, ilma et ta üles tormaks ja aknast waataks, kas keegi weel all seisab... Selle kosin ma.“

„Noh nüüd pole palju enam jutustada. Ühel päewal läksin sulle järele, Weera. Sa märkasid seda selgesti, sest tegin seda mitu tundi ja ostsin juuksewett, kust sa ostsid parfüümi, ja kui sa proowisid pallikingi, ostsin ma kalossid, kuigi ilm oli säraw. Siis läksin sulle majaukseni järele ja siis ootasin üle poole tunni wäljas, et sind aknal näha, kuid sellega olin eksinud. Kui mul siis pool aastat hiljem õnnestus sinuga tuttawaks saada, teadsin ammu juba, et see olid sina, keda ma tahtsin. Nii lihtne on see lugu.“

Proua Weera oli kogu aeg tummalt pealt kuulanud ja kui mees oli lõpetanud oma imeliku seletuse, surus ta end mehe wastu ja andis talle kerge suudluse palele

„Kui imelikud on lood tihtilugu,“ ütles ta.

Kuid siis mõtles ta waikselt eneses:

„Õnn, et meie tookord elasime aiamajas!“

Sõbrale.

Ed. Wöhrmann.

*Ei ole eluilmas
ma sõpra leidnud weel,
ei kodukohalt armsalt,
ei kaugel eluteel.*

*Kuid sina ükski — wõõras
ja päris tundmata —
lööd käed mul ümber kaela,
mind surud armuga.*

*Su lapsepõlwe, sõpru
ma pole näinudki,
ja sinu kodukohta
ma joht ei tunnengi.*

*Kuid sina ükski — wõõras
ja päris tundmata —
lööd käed mul ümber kaela,
mind surud armuga.*

*Oh kuis mu hinges läitab
see jumalikku tuld:
ma nutan, naeran, hõiskan,
ja põues särab kuld . . .*

Maailma äärel.

Kanada kirjaniku J. D. Curwood'i romaan.

7

Kui me Alaska, nagu seni, pärglile laseme minna! Ja kui me tema kurnajaile vastu ei hakka võitlema!"

Ta vahtis tarretult, woatas leekide tõusu ja langu.

"Mina pole uhke ühiskriididele," jatkas ta, nagu räägiks kellegiga, keda ta leekides nägi. "Ma ei või seda olla, pärast seda kui nad oma meeletu propagandaga ja seadusandlusega Alaska on häwatanud. Aga meie peame neilt ometi abi ja päästunift ootama. Oluford saab warsti paraneema. Mõõndan, et meil ka siin Alaskas on rahutusetegijaid ja et me oma soowides ja sihtide arutamises sugugi ühemeelsed ei ole. Aga suurelt ofalt oleneb me huwi rahwawalgustamisest — meie ei saa Alaskat ühiskriididesse asetada, me peame ameeriklased meile tooma. Me peame selleks mõjuma, et suur osa sajastkümnest miljonist ameeriklastest meid mõistab. Peame neist ühe miljoni siia saama, enne kui kollane hõdaoht ja kommunistid meile kallale tulewad. Alaskat on kümme korda rikkam Californiast. Kergesti võime ühe miljoni inimest enam toita. Aga wilets poliitika ja rumalad eelarwamised mis nii siin Alaskas kui Washingtonis walitsewad, takisitamad nende tulekut. Oh! küll meie jalgade all küllalt süsi leidub tuhandeks aastaks, ostame oma põletismaterjali ühiskriididest. Meil on wäike ja petrooleumi biljonite wäärtuses, aga meie ei tohi neid warrandusi päewawalgele tuua. Meil wõiks siin olla kõige juuremad wabrikud maailmas, aga ei saa neid, sest et siin nende ees kõik lufus on. Kui wähemalt nõndanimetatud konserwatiwset poliitikat, mis meil aetakse, ka lõhepüügi vastu oleks tarwitatud — aga sedagi pole tehtud. Ja lõhe sureb wälja nagu pühwel rohulagen-dikkudel. Ja häwitused, mis lõhepüük teinud, näitawad meile, mis sünnib, kui rahabandiitide ees äkki kõik takistused kaowad. Arusaamine ja ühismeelpeawad meid selle saatuse eest hoidma. Me peame oma ukjed ka sissetungijate eest lukustama, keda ma ei soowi ja kes ühiskriididest ainult Alaskat on tulnud nõõrima. Peame enestele kätte wõitlema ausa ja mõistliku korra, Olaf. Ja see wõitlus tuleb siin — Alaskas —, mitte Siberis. Ja kui me ei wõida, — "

Ta tõstis filmad tulelt ja waatas karedasti naeratades Olafi habestunud näole.

"Siis võime sellega arwestada, et üle Anadõri lahe wenelased, hiinlased ja jaapanlased

meie peale tulewad," jatkas ta. "Ja kui see kunagi tuleb, siis alles saawad ameeriklased sellest tolku, mis Alaskat oleks tähendanud meie rahwale."

Wana wõitluswaim oli Alani jälle wallanud. Aga warsti tuli temale jälle meelde Mary Standish. Leegitulelõomas, mida Olaf segas, nägi ta neuu rahulisi, ilusaid filmi oma peal wiibimat; ta rahutu nagu omas kasepuu kaju. Leegi mängus nägi ta neiu oma ees, kuidas ta tol päewal Skagways tema sõnu kuulanud, kui ta temale oli jutustanud tulewat wõitlust Alaskat uuesti korraldamise suhtes. Ja ta mõtles, et neuu oleks Alaskat eesti tema kõrwal wõidelnud, kui ta poleks uppunud.

Walust piinatuna tõmbas ta hinge.

Tema wiirastused lõppesid alati sellega, et ta Mary Standishi nägi seiswat seljaga vastu ta kabiini usti, kus ta warijewail huulil ja piisajilmil weel wimmasel hetkel teda palus oma elu eest. . . .

Ta ei oleks teadnud ütelda, kui kaua ta sel õõl magas. Olwad unenäod äratafid ta ifka jälle rahutult unest. Tema kohal sirasid tähed, ja ta katjus mitte mõtelda. Murest hoolimata olid talle need unenäod armisad, nagu oleks mõni hea wõim tegewuses, et ta selle kurbloo unustaks. Ta oli jälle Mary Standishiga koos, Skagway mägedes; ta wiibis tema juures tundra südames. Päike mängis ta läikiwates juustes. Tema ümber kaswasid metsroosid, punased lilled, walged willarohu mered ja kollased honelilled. Sinned laulsid suwel joowastawalt; lõpmatult kajas nende hõiskaw laul. Ja ta kuulis neuu häält, kuidas ta seesmisest õunest üle woolates hõiskawatele lindudele watas ja oma õnnest järewad filmad tema poole pööras.

Tasase naeratusega ärkas ta lõpulikult unest; oli, nagu oleks keegi teda torganud. Olaf tegi tuld, mägede kohal teatas emast juba esimene koidukuma.

12.

See esimene õõ ja koidukuma metsiku maa südames tähendasid Alanile hingelist tõusu kuristikust, kuhu ta kukkunud. Chargechi ja Renai mäeaheliku kõrgelt harjult woolas temasse uus elumõte. Nüüd sai ta aru, kuidas ta isa oli wõinud niikaua aastaid alles hoida mälestuse naise, kes paljude aastate eest jurnud. Luge-

matud korral oli ta näinud, kuidas ema mälestus ta isa näole kerkis, ja kord, kui nad mägedes ühes päikeseft täidetud orus seisid, oli wanem Holt ütelnud:

„Täpselt kahekümneiseitsme aasta eest läksin ma sinu ema seltsis siit orust läbi, Alan. Kas näed seal seda väikest käänofut kiristifus suure kaljuga päikese käes? Seal puhkafime meie — weel enne sinu sündimist!“

Ta oli sellest rääkinud, nagu oleks see olnud alles eile. Ja Alani ette kerkifid ta isa haruldase õnnest täidetud filmad, mis nägid orus asju, mida keegi teine seal ei wõinud näha.

Ja õnu, seesama kummaline, walus õnn hoomas Alani südamesse ja hakkas selles walitfewa murega mõitlema. Tial ei wõinud tema südamekamber tühi seista, tial ei pidanud ta enam olema üksinda. See õnn muutus üheks kadumatuks osaks temast enesest, täitis ta täis, nagu ta tema isa oli täitnud. Magus walu hoomas taft läbi ja manitfes teda õrnasti elu jälle uuesti algama. Kufagil teifel pool surma ootas teda taju: kofkufafamine Mary Standishiga! Magu saladust kandis ta seda usku enesega, see ümbritfes teda nagu warjaw müür. Keegi ei oleks wõinud muudatust tema olemufes märgata.

Alan näis olemat endine rahulik Alan, kelleks teda nii mõnigi elu wastu üfkoitue inimene arwas. Minult Olaf nägi teistest sügamamale, seft et ta oli Alani isa tunnud ja armastanud kui oma wenda. Wana Holt oli täpselt samafugune olnud: püftipäi, korrekline ja naeratus huultel, kui sügaw walu ta südant näris. Olaf oli teda tihti nii näinud surmaga trofimat. Oli näinud, millife aurfartust äratata wulguufega ta oli pööranud kõrwale oma naifseft, kes ta filmade all furi, ja oli pöörnud oma näo selle maailma probleemidele, ehf küll nii mõnedft tema foowid ja eesmärgid olid tuhaks põlenud.

Sama pilk kui isal tol korral oli nüüd Alanil, kuna nad Alaksa kallast mööda edasi rändafid. Minult ifeenefega rääkis Alan Mary Standishift, samuti kui ta isa Elisabeth Holti oma südames oli hoidnud ja tema nime kellelegi polnud nimetanud. Olaf nägi, kui wäga isa ja poeg üfsteifele jarnafesid, aga difkretifioon jules ta juur, ja ta jättis Alanile ütlemata palju asju, mis temale meelde tulid.

Ta rääkis Siberift — alati Siberift — ja ei rutanud fugugi teel Sewardi. Alan ife ei tunnud wähematki lusti foitu eriti kiirustada. Ööb olid wilud, taewas täis tähti. Päew päewa järele seisid nende ees mäed nagu mää-

ratud kantfid, mille tornid ulatafid kuni pilwedege ehitud taewani.

Nad hoidfid ranna ja saarte lähedale, jäid alati wara õhtul laagrisse. Linnud lendafid tuhandete kaupja põhja poole, ja iga öö saatis Olafi lustilik laagrituli lähaldhna ja praehõngu mõlemate näljaste niuafse.

Kui nad wiimaks Sewardi jõudfid ja kätte jõudis aeg, mil Olaf pidi tagasi pöörama, fiis pilgutafid wana rootslase filmad kummalifelt ja Alan ütles temale jumalaga jättöks, et nende ühine Siberisfe rändamise päew ehf weel ometi mõiks tulla.

Siis waatas ta mootorpaat „Böhjale“ järele, kuni see merele ta silmist kadus.

Jäädes üksi, waldas teda jälle kange himu, ruttu oma kodu jõuda. Tal oli õnne. Kaks päewa pärast ta Sewardi jõudmift lahtus laew — mis posti ja elutarwiduift afundustele miis, mis tuhande miili pikkufelt Waitfse ookeani rannas seisid — Resurektsiooni lahest, ja Alan wõeti kaasa.

Siis mõõduift temast lugematud saared põhjapoolfes Waitfses ookeanis, kuna põhjas ifta Alaksa poolsaare hallid kaljurahnud oma mägestikufallidega ja kiirgawate jääliugustifuddegä efile kerkifid. Siin ja seal suifsefid wulfaanid, ja mõnes kohas olid nad nii kõrged, et nende lumistunud kraaterid pilwedesse kaufid.

Kõige efiti puudutas postilaew Karluki kalatude jaoks määratud haudumifafutust, fiis Kyaki ja Chiguifi lõhekonferiwabrikuid, fiis külastas ta afundufi Unga saarel ja jättis fiis kolmsada miili pika tee Dutch Harbouri ja Unalaskasse selja taha.

Jälle oli Alanil õnne. Nädala jookful sai ta kofe kaubalaewale ja kümnenal juunil maandus ta Nomes.

Õteteadamatu oli ta fojutulek, aga waade wäikefele hallile liimafefele tema korfnatemelega pigistas tal rõõmus kõri kinni, kuna wäike paat teda kaldale kandis. Ta wõis teift kogu Böhja-Alaksas olemast kahest tellisikwifkorfnast päikese käes siramas näha. Nende taga, umbes wiiekümne miili kaugufel, seisid Saehambamägestiku harjad ja kuplid ning paiftfid olemat nii lähedal nagu wõiks poolletunni jookful nende juure saabuda. Ja kõige maastiku kohal nende wahel näis lehwimat tume uduloor.

Agä fiin oli ta elanud, näinud õnne ja muret. Soojalt teretafid teda puumajad ja kõwerad tänawad. Mis teistele oleks paiftnud inetuna, liigutas teda rõõmfasti. Seft fiin afufid tema inimesed, tema rahwas. Siin elafid inimesed, walwates wärawat maailma põhja-

poolsel äärel. See oli temale koht, mis kangelastegudest täidetud ja julgetele inimestele koduks oli. Ja armastus selle maa vastu oli sama tugev ja kustumata kui elurõõm. Siit väikesest hallist alewist, mis pool aastat kõigest maailmast ära lõigatud, woolasid noored mehed ja neid lõmas seiswatesse ülikoolidesse, suurtesse linnadesse ja „välisilma“ wõluwuse ja meelituste walda. Aga ikka tulid nad jälle tagasi. Nõme hüüdis neid, kutsus neid, tema ükfindus talwel, tema hall nukrus fewadel, tema toredus suwel ja sügisel. See oli asukohaks uuele inimraasfide, kes seda kohta nagu Allan armastas. Temal tähendasid raadiojaama mustad mastid enam kui wabaduskuju New Yorgi sadamas, kolm pikkest wigastatud kirikutorni enam kui kõik ameerika arkitektoonilised imed ja pilwelõhkujad. Peale selle oli ta poisikefena ühes neis kirikutes laulnud ja näinud, kuidas kirikutorni wärwiti. Ta oli aidanud kõweraid tänawaid teha. Ja tema ema oli siin naernud, elanud ja surunud, ja ta isa jäljed olid walges kaldaliinas näha olnud, kui seda randa lugematud telgid nagu kajakad elustajid.

Kui ta väikesest paadist wälja astus, waltijid inimesed teda imestades ja siis teretasid teda. Ta oli tulnud ootamatult. Ja tema üllatav tulek tegi, et meeste käepigistus, mis juba muidugi harilikult kõwa oli, seekord weel kõwemaks kujunes.

Allan ei olnud all riikides ühtki nende hääle sarnast häält kuulnud, mis täidetud olid peaaegu ärewuseni ulatava rõõmuga. Väikesed poisid jookfid talle wastu, ja ühes walgetega tulid eskimod, naersid ja andsid kätt. Kiiresti lewines teade, et Allan Holt riikidest tagasi jõudnud. Weel enne kui päew mööduis, teati seda Sheltonis, Chandlers, Keewalikus ja Kotzebuewäinas. Aga weel enne kui teade ta tulekust ette oli rutanud, sammus ta kiiresti Fronti Streeti mööda edasi, peatas Bahlke restoraanis, jõi tassi kohwi ja läks siis Tinapanga hoonesse Lomeni büroosse.

Nädalaks jäi Allan Nomesse. Karl Lomen oli mõne päewa eest koju jõudnud ja tema wemadki olid oma suurtest asundustest Chorise poolsaarelt linna tulnud. Tali oli hea olnud ja töötas õige head suid. Lomeni karjad ulatasid peagi neljajätkümnest tuhandest põhjapõdrast üle, ja sadanded teised karjad kosusid ning rohkenesid suurepäraselt.

Eskimod ja laplased olid ümmarguste põskedega ja kõhukad heast toidust. Maskas oli juba kolmandik miljonit põhjapõtru, ja nende kaswatajad hõiskasid. See oli ilus tagajärg mõeldes, et aastal 1902 põhjapõtru Maskas weel waewalt wiistuhat oli! Ja kahetümne

järgmise aasta jookful pidi nende arm kaswama kümne miljoni peale!

Aga praegusest heast kääkäigust ja weel parematest tulewikulootustest hoolimata tundis Allan Nomes rahutuid ja kahtlasi alawooluseid. Kui nad jälle pika talwe olid oodanud, mil nende paremad mehed Washingtonis Maskat päästmise eest wõitlesid, jookfis teade suuist fuhu, asundusest asundusse, ringkonnast ringkonda, et bürokraatia, kes neist tuhanded miilid kaugel istus ja halbu seadusi dikteeris ning neist muidu wähe hoolis, jalga ega kätt ei tõstnud nende aitamiseks. Riigiametnikud ei mõtelnudki oma surmawaast wõimust loobuda, waid tahtsid oma metoode, millega nad Maskat rõhujid ja käägistasid, jatkata. Süü, mis oleks maksnud waid kümne dollarit tonn, kui seda oleks Maskat sõbakaewandusest wõetud, pidi ka edasi maksma nelikümmeend dollarit tonn, sest et sunnitud oldi seda riikidest ostma. Kaubaruumi Nomes pidi nagu seni kakskümne wiis dollarit maksma kahetümne asemel, nagu see pidi olema. Kaubandusliffudele brigantidele jagati ikka weel wabekirju. Ameerikahad wõitlesid üksiteijega wõimupäraselt, ja selles keerutuses seisid Maskat nagu näljane patune, kuna tema käewalutusest kangelmal seisid maa, mis jookfis piima ja mett. Degradeeritud kehwenemine, mis ühewäärne oli mõrtsukatööga, poliitiline talitusewiis, mis juba weerandi Maskat elanikkudest kodust ja maalt wälja kihutanud, pidi edasi kestma piiramata aja. Üks Ameerika Ühisriikide president oli lubanud seda maad siin põhjas kllastada ja seiskordada ise oma silmadega waadata. Aga kas ta tõesti tuleb? Ta oli annud weel teisi lubadusi ja siduwaid töötusi, kuid need olid alati osutunud waleks ja mõjutuks.

Aga sellegipäraselt hingestas Maskat lootus ja sellele hakkasid mehed, kelle julgus ial ei langenud, ehitama. Wobabus oli nende poole teel, kuigi waid pikkamisi. Digus ja õiglus pidid wiimaks ometi wõitma ja lukku keerama, mille taga Maskat elanikkudele nenge oma maa rikkust ja abiallikaid hoiti. Ja need inimesed olid kindlasti otsustanud, kõigist ettekujutatud takistustest hoolimata, ülesehitamist toetada.

Neil päewil, mis kõigis loitis ja mõnesugust julgustust wajas kirgline leek Maskat heaks kääkäigust, ei rõhutanud Allan ega ka Karl Lomen hädaohtu, mis neid ähwardas selliste suurte rahakontsernide poolt nagu ei tahtnud sumbutada. Ahwardawast hädaohust rääkimise asemel, mis kõiki ähwardas maast ilma jätta, lewitajid Allan ja Karl Lomen oma ümber optimisimi, sest nende südames elas kindel usk Maskat tulewikusse. Kõige pimedamad päewad olid mööda, ähwardawatesse pilwedesse tekkis

juba waguji, Alaska orjastumine pidi peagi lõpma.

Seda ja sarnaseid asju jutlustasid nad ja teadsid, et rääkisid tõtt, sest mehed kõigist meeleheitlikkudest aastatest hoolimata Alaskasse jäid, olid mõitlejad. Ja naised, kes nende juurde jäid, olid uue, tekkimisel oleva natsiooni emad ning naised.

Neid emasid ja naisi kohtas Alan selle nädala jookful Homes. Ta oleks oma elu amnud selle eest, kui mõned miljonid inimesed riikides neid naisi oleksid tunnud. Siis oleks midagi sündinud, nende kaasõed pool ameerika kontinendil oleksid neile avanud oma käed, ja kuna neil oli walimissoigus, siis oleksid sellised mehed nagu John Graham warsti filmapiirilt kadunud ja Alaska oma õigused omaandanud. Sest Alaska naised olid toredad naised ja aitasid mehi uue rahwasoo ülesehitamisel maailma äärel.

Sageli tundis Alan selle nädala sees tungi Mary Standishiga rääkida. Uga isegi Karl Lomenile ei nimetanud ta tema nime. Iga päew tõi selle neiu temale ifka lähemale, ifka enam kaswas ta temaga kokku; neiu sai üks osa temast, ja sellest ei tahtnud ta kellelegi midagi lausuda. Ta otstis isegi põikawaid wastuseid, kui temalt teateid küsiti Cordowa ja selle ranniku kohta. Kummalisel wiisil näis neiu talle alati lähedal olevat, kui ta teistest meestest ja naistest eemal wiibis.

Ta mäletas, et ta isegi siis oli kõige õnnelikum olnud, kui ta kaugel mägestikus mõnundratel wiibis. Ja nii waldas Alanit sisenemine rõõm, kui ta Homes kõik asjad korda seadnud ja sealt lahkus.

Karl Lomen saatis teda kuni Chorise poolsaarenti suurte põhjapõdrakarjade juurde. Sheltoni sõitsid nad jada miili koertest weetud bressinal kitsarööpaliist raudteed mööda. Ja mõnikord paistis Alanile, nagu wiibiks Mary Standish tema juures, kuna nad suurest metsikmaastjel kummalisel wiisil läbi sõitsid. Ta mõis teda isegi näha.

Oli momente, mil neiu filmad ja huuled temale õrnalt wastu naeratasid; neiu juuresolek mõjus nii reaalselt, et ta temaga oleks rääkinud, kui Karl Lomen ei oleks ta juures olnud.

Ta ei mõidelnud nende wiirastuste wastu. See mõte meeldis talle, et neiu temaga ühes tungis Alaska südamesse ja tema seltsis sõitis sel weidral „koeramobiilil.“ Ta nägi, kuidas neiu mägedes ja tema tundratas meeldis, kuidas kõik põhjamaa ilu ja toredus temale pikkamisi teatawaks sai.

Sest uned ja toredus ümbritsesid neid igal sammul.

Päewad olid pikad. Võd, nagu neid Mary Standish alati tunnud, olid mööda. Kahekümnenadal juunil oli päew kahekümme tundi pikk, tuhm, õrn widewik walitses kella üheteistkümmne ja ühe wahel. Ei magatud enam looduwa ja tõuswa päikese järele, waid kella järele. Maailm, mis seitsse kuud südameni külmanud, puhkas nagu öieping ja laotas oma ilusad lehed laiati.

Sheltonist külastasid Alan ja Karl Lomen kaheksa kuni üheksakümne inimest Chondles ja sõitsid siis Keewaliku jõge mööda Kotzebue wäina ääres seiswasse Keewaliku. Siit jatkasid nad oma reisi. Lomeni mootorpaat, mida laplased juhtisid, wiis nad Chorise poolsaarele.

Siin peatas Alan Lomeni ja ta wiisteistkümmend tuhat pead suure põhjapõdrakarja juures nädal aega. Tal oli lust nii ruttu kui võimalik siit edasi saada, aga ta katsus oma kärsitust warjata. Mingisugune tume aim piitutas ja fihutas teda edasi. Esimest korda pärast kuud kuulis ta jälle põhjapõdrakapjade mürisewat plaksumist — muusika tema kõrwadele, mis teda kärsitult ja metsikult kutsus ta oma karjade juurde.

Ta oli rõõmus, kui nädala lõpul ta toimetused oli toimetatud. Mootorpaat wiis ta Kotzebuesse. Kella järele oli see õõ, kui wene-lane Pawel Dawidowitsh ta Kobuki jõel mõttis üle sõitwale laewale, aga ilm polnud mitte sugugi pime. Kõik helkis pehmes walguses. Neljanda päewa pärastõunat jõudsid nad Kobukitsse, mis katsuda miili Kobuki jõesuust kaugel, ja sõid jõekaldal õhtust. Siis pööras Pawel Dawidowitsh oma laewanina ümber ja keerutas käega seni kui ta kadus waatepiirilt.

Alles kui wäikese auriku masinamürin eemal kadus, tundis Alan määratumat waiust ja wabadust, mis teda ümbritses. Wiimaks ometi oli ta pärast paljusid kuid, mis talle paistsid olevat sama pikad kui aastad, jälle üfipäini wabas looduses. Kirde suunas seisis tema ees tähendamatu tee, mida ta nii hästi tundis. Sadawiistkümmend miili wiis see tee nõõrõigesti läbi peacaegu elanikkudest tühja ja ei ühelegi kaardile märgitud maastiku tema afunduse juurde Endicoti mägestiku jalal.

Tahtmatult ta oma huultelt libisew hüüe käis taist kohmetades läbi. Oli, nagu oleks ta Tautukile, Anukile, Toolukile, Keokile ja Nawadlookile waljusti hüüdnud, et ta on koduteel ja warsti nende juurde saabub. Weel tial polnud temale ta metsikus ümbruses peitunud maa, mille ta ise leidnud, paistnud nii meelitawana ja hinnustamise wäärilisenä kui müüd, täna. See hüüdis teda emalikul, lahkesti, kõikemõist-

walt enese juurde, ajas teda kiirustama. Ja ta oli valmis seda tütset kuulma.

Ta waatas kella.

Kell oli pärast lõunat miis. Kuigi tal oli wäsitaw aeg jella taga, ei tunnud ta ometi lusti puhkuse ja magamise järele. Tundrate moshufelaadi õht tungis läbi harmadest puudest, mis jõe kaldal kasvafid, ja mõjutasid ta werd nagu joowastuswahend. Tundrasse ihtas ta, siis alles tahtis ta pikali heita, filmad taewatähtedele, ja uinuda. Ta süda ajas teda metfast wälja; ta tahtis oma ümber näha lageda maa ääretut ruumi. Milline narx oli selle koha nimetanud „Kuiwaks maaks?“ Mispärast waletasid inimesed nii jõledalt maartaartidel?

Ta sidus pambu selga ja wöttis püsfi. Kuiwand maa, milline lollus!

Ta sammus teele, nagu oleks ta mõidujook- sule läinud. Ja juba enne magamiseks määratud hämarikku kerkis tema ette kartografide „Kuiwand maa“ — tema paradüis kõiges omas härranduses. Ta seifis wäiksel kõrgustikul kuldse päikesepaiste käes ja waatas oma ümber. Ta pani pauna maha, seifis paljapeaga, jahe tuul puhus sojistades tema pea ümber.

Kui Mary Standish oleks saanud tema tundraid näha!

Ta sirutas käed wälja, nagu oleks ta temale näidata tahtnud selle maa ilu; neiu nimi seifis ta südames, põles ta weres, ja waljusti sojistasid ta huuled seda: Mary Standish!

Kuni filmad ulatasid nägema, polnud näha lõppu — mõotmatult, ääretult lewis tundra tema ees. Lai, laineline lagendik, puudeta, roheline, kuldne, lilledega üle külwatud, kubisedes elust, mis metsamaale wõõras, see oli tema tundra. Tema jalgade ees seifid tungiwas kitsuses suililled, walged ja tumewioletid kannikesed; nende magus lõhn täitis hingates ta kopsu. Tema ees paenutas pehmes tuules walge lillemeri oma päid, nende wahel seifid põlwekõrgused purpurikarwa mõõgalilled, rohi woogas kui merelainetus.

Ta kuulas seda eluhüüet.

Sumbutatult ja uniselt milistafid linnud, ehk küll päike weel paistis. Sada korda juba oli lindude imelik instinkt teda imetlema pannud, instinkt, mis neid ajas ka neil kuul, mil tõesti õõ oli, oma pesa õigel ajal üles otsima. Ei iial lastnud nad erinast päikesest petta.

Ta wöttis pambu jälle selga ja sammus edasi.

Kusagilt pilliroo taga peituwast weefi kajas temale kõrwa haubuwate metsshaned kisa ja metspartide rahulolew praäksumine. Ta kuulis wetewilistaja kaebehääli, ja kauge- mal, kus filmapiiri ääres warjub süga-

wamaks muutufid, tõufis üles taewa poole sookurgede kisa ja lemmede kibestunud kätsemine.

Ja pääjupõõsast just tema kõrwalt kolas räästa libistaw hõiskamine ja siis kanepilinnu õhtulaul.

Õõ!

Man naeris tasakefi, päike seifis ta näol. Magamisaeg!

Ta waatas kella.

Kell oli üheksa. Kell oli üheksa, ja lilled ei olnud weel oma karikaid sulenud, waid nautifid alles päikeselõõma! Ja inimesed riikides nime- tasid Maskat külmanud maaks, jääst ja lumest koosnewaks põrguks maailma äärel, kus ainult kõige kõwemad mehed wõifid elu eest wõideldes wõitjaks jääda! Sellistes äärmistes waadetes olid süüdi ainult rumalus ja teadmatus, mis ammutatud wananenud kooliraamatuteft, kes seda wana usku ei lõpetanud. Ja sellejuures arwasid inimesed endid heameelega kõrgemal- seiwatiks olewufiks, kes olid waimu ja teadmise enesele lusikaga sisse wõtnud. Kui weider see oli!

Wiimaks jõudis ta firendawa tiigi äärde, mis põõfastega kaetud kinkude wahel seifis. Wäike oja woolas tiigist wälja. Man walmistas enesele pehmest rohust aseme ja laotas sellele waiwad. Sügaw waius ümbritses teda ja seda katkestas aegajalt waid mõne üksiku linu hää. Kell üksteiftümmend wõis ta weel selgesti tiigis näha üht weelindu. Aga juba ilmufid tähed. Nm läks pimedamaks, roosakaspunane päikesekuma kahwatas ja muutus aegamööda purpur- sefs pimeduseks. Mgas walge õõ, mis ei olnud ei päew ega päris pimedus. Meli tundi rahu. Rohuga täidetud padi pea all, uimis Man.

Ummulaul ja linnukisa äratafid ta; ta suples tiigis, kuna mitu tosinat noort parti endid tema eest pelglikult kõrwale hoidfid, pilliroosse warju pugedes. Sel ja kahel järgmisel päewal rändas ta wäsimatult edasi maa südame poole, kiresti ja peaaegu puhkamata. Ta näis wiibiwat kogu maailma lindude paradüis, stin pidi neil filma- nähtawalt fündimiskoht olema. Sest kus wefi seifis, tiikides, ojaades, jõgedes, loikudes, mägede wahel, sealt kajas nende kisa, kára, laul, häälit- sus, mis täitis Manit rõõmuga, wifadusega ja julgusega. Muktusel polnud neil suwepäiwil kohta. Ja ometi krampus ta süda kodule lähe- nedes. Naerwast ümbruseft hoolimata täitis teda äkki sügaw kurbus, mida ükski päike, kuigi ta katstümmend tundi järgimööda säras, ei suut- nud helendada.

Mati nägi ta Mary Standishi oma ees, nagu oleks ta elanud. Neiu näis tema kõrwal sammuwat, käfi peaaegu tema käes. Wahel pais-

tis see olewat temale nagu piin, mõeldes oma jõledusele ja kõigele, mis weel oleks võinud olla. Muuksumine, mida ta ei hābenenud, tuli ta huultelt. Mary Standish oleks ellu jäänud, kui ta temaga tol ööl laewas oleks teisiti rāākinud, kui ta oleks teisiti tegutsenud. Ta oli tema surma ajanud, ei olnud ennaft mitte näidanud mehena, keda neiu usaldas. Ta oli talt rõõwinud wiimase lootuse, oli hāwitanud ta wiimase usu. Kui ta ei oleks olnud nii kõrwal käinud, oleks ta juures naernud, wāsumaks jäänud lillede keskelt, siirawate tähtede all maganud, — õnnelikult ja

Ta nägi wälja hall, murelik ja äffi wananenud. Minult pikkamisi rāndas ta edasi. Igatfus kodu ja oma rahwa järele suri temas. Ta ei wõinud Keofiga jo Nawadlookiga naerda, ei wõinud Amul Toolikut ja teisi oma tundrais hūūdega teretada — kõiki neid, kes teda wististi tulid kārattjewa waimustusega teretama. Seda teadis ta hāsti. Nende armastus oli olnud üks ofa tema elust, ja teadmine, et ta seda nūūd waid wiletfalt wõis wastata, taitis teda õudusega. Gaiglik nõrkus waldas ta ja ta pea walutas. Kui jõubis lõuna, ei sõõnud ta midagi.

Pārast lõunat nägi ta kaugufes pappleid soo-

Riddarholmen Stokholmis.

kartufeta, ja waatas temale filma ja teadis kõik, mis temagi teab. Wāhemalt kujutles ta seda unistust enesele siin lõpmatus üffinduses.

Ta ei fallinud mõtet, et neiu oleks wõinud teiste asjade ja inimeste poole pōõrda, kui ta oleks ellu jäänud. Ta ei wõinud arwesse ahelaid, mis neid juba sidunud, wōi teisi kalduwusi, mis neiu oleks wõinud temast eemaldada. Ta nägi neius, kuna ta nūūd surnud oli, oma naist ja teadis kuidagiwiisi, tema oleks selleks saanud, kui ta ei oleks ennaft uputanud. Ja selle eest oli waid tema wastutaw. Tema wastutamatu pimedus polnud kellegi wabandaw põhjus.

Ja wiienda õõ lamas ta unetult tähtele all, nuttis kui laps, pea kēwarrel, neiu pārast. Kui hommik tuli, oli maailm temale surnud, kõik nāis temale olewat tūhi ja lage.

jade allikate juures esile kerkinwat. Need seisid üsna ta kodu lähedal. Tihti oli ta nende paplite juurde läinud — pisike, āāretus tundras kaduw metsafaos — ja oli sinuagi enesele teinud wāikese laagri. Ta armastas seda kohta. Neg ajalt oli ta sinna üfifite puude alla rānnanud, oli neid külastanud nagu üfifit sõpra, keda waja julgustada ja ergutada. Tema isanimi oli ihe juurema papli koressse lõigatud ja selle alla kuupāew, mil wana Holt siin maal need paplid leidnud sealt, kuhu enne weel kellegi jalad polnud sattunud.

Ja tema isa nime all seisis ema nimi, selle all ta oma nimi. Tema oli sellest kohast teinud enesele palwerānnakukoha, mis kuulus waid temale. Linnulaul ja rahu suwel, õudne üffindus talwel olid ta waimule siin mõndagi kosutawat

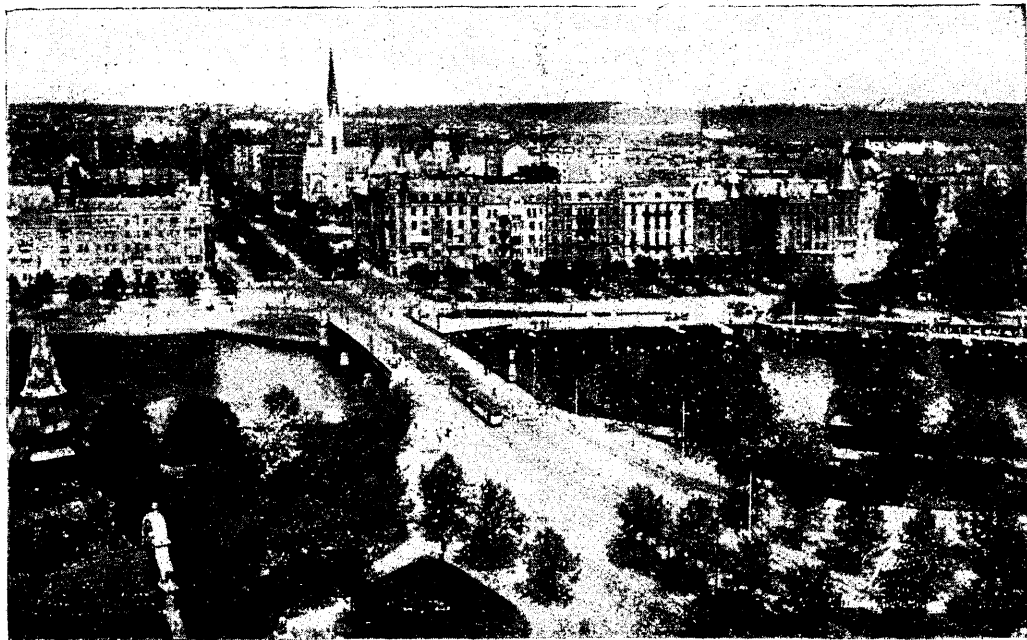
jaganud. Palju kuid oli ta seda koju jõudmise tundi oma hinges juba ette nautinud, oli rõõmustanud, et võib papleid juba kaugelt teretada, kuna nende taga Endicoti mägestiku lainekujulised eelmäed ja nende taga jäätunud Endicoti mägestiku ladwad raudselt üles taeva poole tõusid.

Ja näüd nägi ta neid puid ning mägesid; midagi puudus, nende nägemine ei elektriseerinud teda enam. Pajude vahelt jooksis väike, soojadest allikatest toidetud oja. Allan oli talle juba ühe meerandmiilise kauguseeni jõudnud, kui ta äkki seisma jäi.

wäikese puusjalga ees seisis. Selle tipul lehmis õhtutuule käes Ameerika lipp!

Jälle pidi Allan tasakesi naeratama.

Siin olid inimesed, kes teda armastasid, kes temale mõtlesid ja teda koju ootasid. Ta jõda põksus kiiremini, üles raputatud wanast rõõmst, ja ta ruttas ruttu, warjatud siin tihedalt seiswatest pajudest, mis peaaegu papliteni ulatasid, edasi. Ta tahtis neid üllatada. Tahtis äkki, nägematult ja kuulmatult, oma heade inimeste kätte kerkida — see oli õige nali, mis neid võis rõõmustada ja üllatada. Jah, seda tahtis ta teha!

Looma-aija pool Stokholmis.

Õiti armas ta püssilastmisi kuulwat, aga lähemal hetkel teadis ta, et see ei võinud olla. Wälkkiiresti tuli talle meelde; täna oli neljas juuli, Ameerika riigipüha, ja paplite juures lastis keegi rafette ja teisi tulepomme õhku!

Naeratus kerkis ta näole.

Talle tuli meelde Keoki wallatu wiis, terwet kubu korraga põlema panna, mille eest Nawadlook teda iial ei võinud noomimata jätta. Nad olid tema kojutulekuts peo walmistanud ja arwatawasti olid Tautuk ja Amut Toolik wajaliku mürglitegemise materjali siis Matakatist wõi Tananast toonud.

Pigistus kadus ta peaft; aga naeratus ei kustunud ta näol. Ja siis, nagu oleks temale keegi käsu hüüdnud, pöörasid ta silmad surunud paplitäwe poole, mis nagu walmur juba aastaid

Ta jõudis esimese papli juurde ja peitis enete firma hoolega ära. Ta kuulis üksikute mürapommide paukumist, siis ühe suure „hiiglaste“ lõhkemist, mis Nawadlookile põhjust andis sõrmi tõrwu pista.

Nägematult lähenes ta.

Õiti oli nii, kuidas ta arwanud. Saja sammuga kaugusel nägi ta Keokit, kuidas ta peotäie susisewaid kätategijaid õhku wirutas. Teised seisisid temast arwatawasti kaugemal ja imetlesid ilutulestust.

Ettewaatlikult jatkas Allan oma teed ja katsumis nägematult jõuda palju pöösa taha, mis inimestest paar tosinat samme eemal seisis.

Wimaks oli ta nii lähedal. Keok seisis puukännul, selg Allani pool.

Allanit üllatas asjalugu, et teisi ja ka muud

näha ega kuulda ei olnud. Ja midagi Keofiski lohutas teda. Ta süda põksus ägedasti ja näis äkki seisma jäävat. See polnud Keof, kes kinnul seisis — see polnud ka Nawabloom!

Ta astus peidust välja. Sale neiu kinnul pööras pisut, tema juustes firendasid päikesekiired. Man hüüdis:

„Keof!”

Kas oli ta hull? Kas oli tänane peavalu ta ajule mõjunud?

„Mary!” hüüdis ta. „Mary Standish!”

Neiu pööras wilkesti.

Mani nägu oli tuhkhall. Ta oli mõelnud surmale — ja surmu oli tõusnud!

Mary Standish seisib seal wanal papükännul ja lastis tema kojutuleku õhtul rafette üles taewa poole tõusta.

13

Hääl lämbus tal, sambana seisib ta paigal. Ta ei mõinud kahelda. See polnud wiirastus, polnud waimudõ hoog. See oli tõsidus.

Wapustus rebis ta närwe, ta seisib tarretult kui puukuju.

Siis woolas temast täbi kummaline lõtrus, jõud näis temast lahkuwat; wäsimult wajusid ta käed. Mary Standish oli see, ja ta elas! Ta nägi neiu palgeid punastawat, ja tasakefi kiljatas ta kinnult maha hüpates ja talle wastu tulles. See kõik sündis mõne hetke jooksul, ometi näisid need hetked Mani meelest olewat igawitu pikkused.

Ta ei näinud midagi peale neiu, midagi neiu juures. Oli, nagu oleks neiu ilmunud külmasi mereudust ja uduna temale wastu heljunud. Ja neiu astus sanmu tagasi, kui ta Mani näoilmet selgemini nägi, sest wististi ehmatas see teda. Segaselt tungis ta oleku mõju Manile teadwusse ja ta katsus walitsust enese üle jälle tagasi võtta.

„Teie olete mind peaaegu heidutanud,” ütles neiu. „Dotasime Teid ja waatasime hooliga teele, kas juba tulete. Õhtisin Teid ise weel paari minuti eest hundras, aga päike paistis mulle näkku ja ma ei näinud Teid.”

Mani meelest oli see uskumatu, et ta jälle wõis kuulda neiu häält — ühtlast, äremufeta, magufat ja temast fooralt läbitungimat häält, mis kõlas, nagu oleks Mary teda alles weel eile näinud, ja nagu teretaks ta teda täna jälle teatud rõõmsa tagasihoidwusega.

Temal oli neil sekunditel wõimatu neiu ülespidamise määratud lahkuminekut mõõta. Tema oli lihtsalt Man Holt — Mary Standish aga surmuist tõusnu. Oma mures oli Man enesele tihti kujutlenud, kuidas ta ennast ülewal peaks, kui selline ime nagu nüüd selle neiu temale jälle tagasi tooks. Siis oli ta alati mõelnud teda kaisju wõtta ja mitte enam lahti lasta. Ja nüüd, mil ime sündis, ja ta ainult käsi wajas välja sirutada, nüüd seisib ta liikumalult ja katsus ainult rääkida.

„Teie — Mary Standish!” tuli wiimaks ta suust. „Mina armasin —”

Ta ei lõpetanud ütlust. Ta ei rääkinud ise. Keegi mõõras temas näis ta sõnaahtrust tahtwat seletada. Ta tahtis oma rõõmu välja kisedada, tahtis hõisata ja õnnelik alla, aga kõike juhtiw hing oli wangi — ja ta ei saanud sõnagi suust.

Neiu puudutas wiivitades tema käewart.

„Ma ei mõelnud, et Teil sellest midagi oleks,” ütles ta. „Armasin, et Teil midagi ei oleks selle wastu, kui fiia tulen.”

Neiu sõnad mõjusid Mani peaaegu nagu plahwatus, raputasid kõik segamini; neiu käe puudutus walas tuld tema soontesse. Ta kuulis ise oma suust tulewat mingisugusi ebainimlikku häält, kuna ta neiu oma rinnale kiskus. Ta surus ta üsna oma ligidale, suudles ägedasti ta suud; ta sõrmed segasid ta juukseid ja neiu sale keha peaaegu murdus tema käte wahel. Neiu elas — ta oli tulnud tagasi tema juurde, ja Man unustas kõik neil metsikuil, joowastawail hetkeil, ainult mitte armastuse suurt elutõde, millest ta esimest korda täies suuruses aru sai. Armastus, see kõrgeim taewaanne, mida kõik wõiwad tunda saada, wiimaks oli ta ka temale osaks saanud ja waldas kõik ta meeled.

(Järgneb.)

TELLIMISE HINNAD:

WÄLISMAILE:

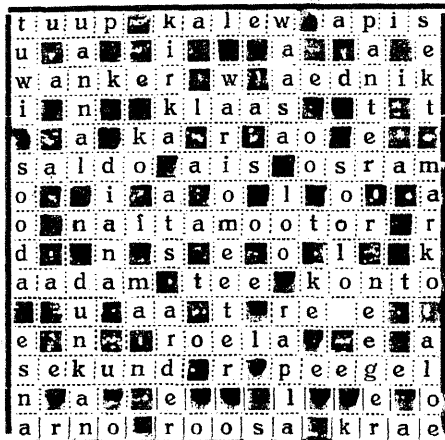
Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60	1/1 aastast	Kr. 10.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	4.—	1 „ (2 nr.nr.)	— .80	1/2 „	5.—
1/4 aast. (6 nr.nr.)	2.25	Üksiknumber	— .40	1/4 „	2.50

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 13 (151)

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: K. Allisson, Aleksander Aljas, Edgar Ant, M. Braun, Joh. Muruk, J. Nurm, Irma Oraw, Aug. Oraw, Alice Otsawel, A. Piirand, A. P. Hans Reemann, Heelene Reemann, Wold. Sikk, J. W-n, Scharlotte Weiss.

Rakwerest: Harry Kängsepp, A. Weinberg, Aurora Weinberg.

Jõhwist: Adele Külmallik, Olga Tamm.

Kõhilast: Helga Kesler. **Kiiust:** Maria Tamberg, Heinrich Tamberg, Arthur Tamberg.

Raasikult: O. Lipstok. **Hagerist:** Anton Kasendorf. **Canadast:** E. Emann. **Amb-
last:** T. Busch.

Neist võitsid loosimisel: 1) Neli tselluloos-
kartongist allalastawat aknakardinad — **Joh.
Muruk**, Tallinnast, S. Söörensi tän. 14 - 7;

2) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest — **Alice
Otsawel**, Tallinnast, Kopli kasiino; 3) Fr.
Tuglas „Hingemaa“ — **J. W-n**, Talinast,
Luise tän. 3.

„ROMAAN“ talitus.

Trükikoda „Edu“

Tallinn, S. Kompassi 40 (Narva mnt. nurgal)

Telefon 24-68.

Valmistab igasuguseid trükiteid

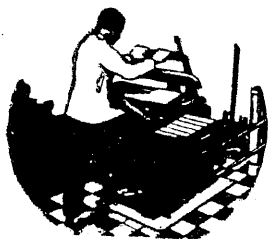
korralikult, kiiresti ja odavate hindadega.

Imestamiseväärt odavasti, kergesti ja puhtaks pesete
oma pesu pesupulbriga

Lumivalg,

ühes sellega pikendate ka pesu vastupidavust., niisama söögi-
ja kööginõud ning mustad ja rasvased käed saavad imesta-
miseväärt kergesti puhtaks.

Riiete keemiline puhastuse ja pressimise tööstus

„VESTA“

NIGULISTE TÄN. 6 (apteegi vastu). Telefon 13-47.

Meeste- ja naisteriiete: ülikondade, kostüümide, palitute, jne. kiirpressimine ja puhastamine igasugu plekkidest.

Riiete parandus.

Ühikonna pressimine 15 min. jooksul.

Kohal pressijaile ootamiseks eriruum.

Aratoomine ja kojusaatmine tasuta.

Odavad hinnad.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

Tallinnas, Lühike jalg 6

Kõnetraat 30-89

Teatab oma austatud tellijaskonnale ning sellest huvitatuile, et saadeti **sügis- ja talirõivaid** maitserikastes värvides ja suures valikus on Londonist kohale jõudnud.

Austusega **M. Johanson.**

Täiendage oma raamatukogu köidetud „Romaan“ aastakäikudega:

Aastakäik	1922	llu- ja peotähtkirjete	700.
„	1923	„	900.
„	1924	„	950.
„	1925	„	950.
„	1926 ja 1927 a.	„	950.

Kõitmata 200 mk. odavam. Saada kõigist suurimatest rmtkpl. ja talitusest, **Müüri vahe tän. 16, telefon 12-53.**

„Romaan“i endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927—üksikuid numbreid võib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbrihinnaga 40 snt.; 6 nr. ¼ aasta hinnaga (225 snt.) 12 nr. ½ a. hinnaga (400 snt.); 18 nr. 625. snt.

1922. a. Nr. 2—18 üksiknumbrid 30 snt.; 6 nr. 170 snt.; 9 nr. 250.—; ¼ aastakäik (18 nr.) 500 snt.